

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА
ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМЕНІ БОГДАНА СТУПАРИКА

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, 2024

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені
Богдана Ступарика

Івано-Франківськ, 2024

УДК 37.0(477.86)
ББК 74.58 (4 Укр)

*Друкується відповідно до рішення
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (протокол №7 від 31 січня 2013 року)*

Інформаційний бюлетень кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика. Івано-Франківськ, 2024. 56 с.

Матеріали випуску включають публікації студентів, магістрантів, аспірантів з актуальних питань теорії та практики навчання і виховання у різних типах навчальних закладів.

Редколегія випуску:

Голова редколегії:

Прокопів Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Члени редколегії:

Стинська В.В. – доктор педагогічних наук, професор;

Салига Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Відповідальний редактор – доктор філософії, асистент Басараб Н.Я.

Вікторія БОКАЛО
магістрантка I курсу,
факультету педагогіки і психології
Тернопільського національного університету
імені Володимира Гнатюка
(Наук. керівн. – доктор пед. наук, професор Н.М. ЛУПАК)

ІНТЕГРАЦІЯ РУХІВ І МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*«...у руках педагога є могутній засіб
попередження грубості, безсердечності,
морального безкультур'я – це лікування музикою».*
В. Сухомлинський

Музично-ритмічні рухи дітей дошкільного віку мають важливе значення у всебічному розвитку особистості. Із вивчення ритму малюк починає пізнавати навколишній світ, проявляти активний інтерес до кожного звуку, який його оточує.

Ще з античних часів філософи вбачали в музично-ритмічних рухах вагомий засіб естетичного, трудового, музичного розвитку людини. Неповторні музично-рухові засоби виразності знаходимо в системах німецького музичного педагога Карла Орфа та швейцарського композитора Е. Жак-Далькрозе. Метою цих унікальних систем було допомогти дитині відчути музику своїм тілом, виявити та розвинути у дітей раннього віку музичні здібності шляхом поєднання рухів та музики. Так була створена методика ритмічного виховання, в якій провідне місце відводилось музично-ігровій діяльності.

На сьогоднішній день у закладах дошкільної освіти ефективно застосовуються інноваційні методики розвитку музично-ритмічного виховання, «які емоційно збагачують дітей, полегшують сприйняття музики, розвивають їх творчу уяву, любов до музики, здійснюють вплив на нервову систему, врівноважуючи її» [2, с.176].

Проблема формування комунікативних навичок дошкільників засобами музично-ритмічних рухів є актуальною в працях таких сучасних науковців як С. Барило, Г. Ватаманюк, К. Завалко, Н. Канарова, С. Матвієнко, С. Нечай, А. Шевчук та ін. Вчені ґрунтовно аналізують значення музично-ритмічних рухів у гармонійному розвитку дошкільників. Так, С. Матвієнко зазначає, що «музично-ритмічні рухи активізують естетичні почуття дітей, забезпечують розвиток музичності, творчих здібностей, формують комунікативні навички, вчать дітей сприймати різні музичні образи та активно відображати їх у своїх рухах і жестах» [7, с.44].

Поділяємо думку вченої К. Завалко щодо негативного впливу інноваційних технологій на організм дітей дошкільного віку, які багато часу приділяють гаджетам, комп'ютерам, що веде до малорухливого способу життя. А так як велика частина сучасних батьків зорієнтовані, зазвичай, на інтелектуальній

підготовці дітей до школи, тому такою вагомою є роль ЗДО в їх трудовому, духовному, фізичному та естетичному розвитку. Саме через це, - вказує вчена, - такою значущою є проблема підготовки різних методик музично-ритмічного виховання дітей дошкільного віку. У сучасних ЗДО з цією метою проводяться заняття з ритміки, аеробіки, танців [4, с.112].

Важливої ваги набуває думка Т. Дуткевич, в межах якої визначено особливе місце у формуванні комунікативних навичок дошкільників таких видів музично-ритмічної діяльності як вправи, ігри, хороводи, танці. Тому вони, на переконання вченої, відповідають природним потребам, віковим особливостям цього періоду життя дитини. «Інтеграція рухів і музики покращує у дітей кровообіг, активізує вольові та асоціативні процеси, формує гарну поставу та зміцнює м'язи [3, с.29].

Поділяємо впевненість дослідниці С. Барило, що «музично-ритмічні рухи сприяють розвитку музично-творчих здібностей, загальної координації, орієнтуванню в просторі, а також розвивають увагу, зосередженість, пам'ять, витримку, фізичні, моральні, естетичні якості. Єдність музики і руху впливає на загальний розвиток дошкільників: забезпечує музичний розвиток, розвиток рухових навичок та управління рухами. Музичний розвиток включає розвиток музичного слуху, музично-сенсорних здібностей, підпорядкування рухів музиці, засвоєння музичних знань. Розвиток рухових навичок включає ходьбу, марширування, крокування, підстрибування, плескання, ляскання, кружляння, рухи з предметами, елементи таночків. Управління рухами включає уміння змінювати характер і напрям руху, швидко та точно зупинятись, поєднувати та комбінувати рухи» [1].

Цікавими для досліджуваної проблематики видаються висновки Г. Ватаманюк, яка пропонує вихователям та музичним керівникам закладів дошкільної освіти активно використовувати на заняттях музично-ритмічні системи Е. Ж. Далькроза, К. Орфа. Саме рухливі ритмо-пластичні ігри та вправи, на переконання вченої, розвивають у дітей комунікативні навички, так як побудовані на узгоджених діях учасників гри. Дитяча музичність транслюється у рухах та піснях, допомагає дитині передати те, що вона не може у повному об'ємі висловити вербально. Це допомагає дошкільнику знайти друзів, впевнено почувати себе у товаристві ровесників. Підібрані педагогом танцювальні рухи повинні бути доступними для дітей, інакше вони будуть втомлюватись і не отримуватимуть від них естетичного задоволення [2, с.287].

Аналогічну думку висловлює Н. Канарова : «Під час музичної гри діти дошкільного віку передають у рухах образи героїв відповідно до характеру музики, а це сприяє дружнім відносинам між ними, значно покращує їх настрій, виховує культуру поведінки. Поєднання рухів і музики є улюбленим заняттям дітей дошкільного віку, однак вони є імпровізаційними та підсвідомими. Дошкільникам значно важче виконувати синхронно кілька рухів в парі під музику. Це засвідчує нестачу творчого потенціалу музично-ритмічних рухів» [5, с.64].

Домінантну роль у формуванні комунікативних навичок дошкільників, на думку А. Шевчук, відіграє використання педагогічними працівниками ЗДО музично-ритмічних забав, які не лише розвивають музичні уміння та навички,

але й створюють сприятливі умови для комунікації дітей, допомагають їм відчутися себе в певному художньому образі, виконуючи прості музично-ритмічні рухи. «Наявність у забаві ігрових елементів, - вважає дослідниця, - вправлення дошкільників у музично-рухових навичках та щире невимушене спілкування один з одним мають неоціненне виховне значення, так як колективний характер музично-ритмічної діяльності розвиває відчуття взаємодопомоги, привчає дітей дошкільного віку до дисципліни, вчить поступатися своїми інтересами заради інтересів колективу, розвиває комунікативні навички» [8, с.13].

Таким чином, музично-ритмічні рухи дають дітям дошкільного віку змогу апробувати на собі різні способи спілкування з ровесниками та дорослими, так як їм доводиться уважно стежити за рухами партнерів. Водночас музика задає емоційний імпульс, ритм, створюючи належні умови для налагодження емоційної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Музично-ритмічні рухи заохочують дітей до використання різних засобів спілкування, а саме: міміки, посмішки, чітких рухів тіла тощо. Вони є унікальним видом музичної діяльності, який розвиває творчу уяву, координацію, пам'ять, виховує морально-етичні якості, посідає особливе місце у життєдіяльності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Барило С.Б. Вплив музично-ритмічних рухів на загальний розвиток дітей дошкільного віку. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/60-dvadtsyat-dev-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/748-vpliv-muzichno-ritmichnikh-rukhiiv-na-zagalnij-rozvitok-ditej-do>
2. Ватаманюк Г. П. Формування інструментальної складової спілкування старших дошкільників у процесі музично-ігрової діяльності: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 360 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 424 с.
4. Завалко К., Фір С. Основи Орф-педагогіки: навчально-методичний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» «Десна», 2018. 162 с.
5. Канарова Н. Умови формування комунікативних умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки. Вип.LXX11. Т.1, 2016. С. 62-66. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3744/1/14.pdf>
6. Нечай С. П. Музика розвиває, виховує, оздоровлює: навч.-метод посібник. Київ: Світич, 2012. 186 с.
7. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / С. І. Матвієнко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
8. Шевчук А. С. Педагогічні умови музичного розвитку дітей у різновіковій групі. Дошкільне виховання. 2020. № 10. С. 12 – 14.

Оксана БИБИК
*магістрантка I курсу,
педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

(Наук. керівн. – кандидат педагогічних наук, доцент Н.Б. КРАВЕЦЬ)

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нові виклики, зумовлені російсько-українським конфліктом, інтеграційні процеси в Україні вимагають фундаментальних змін у різних сферах життя суспільства. Нові форми співіснування у сьогоденному соціумі, за яких жорстокість, бездушність, чвари, байдужість та ін. у ХХІ столітті повинні змінитися толерантному (терпимість, чуйність, милосердя, взаємодопомога та ін.) ставленні людей в особистісних стосунках.

Особливої ваги проблема формування толерантності у старших дошкільників набуло у зв'язку із затвердженням Базового компонента дошкільної освіти [2], у якому визначено зміст освітньої лінії «Дитина у соціумі», розроблено показники сформованості соціально-комунікативної компетенції, яка включає в себе толерантність. У цьому контексті

Означена проблема розглядалась у працях класиків педагогічної думки (Я. Коменський, Я. Корчак, А. Макаренко, М. Монтессорі, В. Сухомлинський, Л. Толстой, К. Ушинський та ін.). У сучасній педагогічній науці проблема виховання толерантності досліджується у різних аспектах: загальні питання педагогіки толерантності (Т. Поніманська, М. Рожков, А. Сиротенко, Г. Солдатова, Л. Шайгерова та ін.); етнічна толерантність (О. Доукіна, З. Малькова, В. Подобєд, Ю. Римаренко, В. Тишков та ін.); технологічні питання виховання толерантності (Т. Білоус, О. Кащенко, Б. Рієрдон, В. Сітаров, І. Сковородкіна, О. Скрябіна, П. Степанов та ін.); підготовка майбутніх педагогів до виховання толерантності у дітей дошкільного віку (В. Ляпунова).

Проблемі морального виховання, а також аспекту виховання у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку толерантності присвячені дослідження І. Беха, А. Богуш, О. Гриви, В. Котирло, А. Гончаренко, О. Кононко, О. Матвієнко, Т. Поніманської, Ю. Приходько, Л. Прокопенко, Н. Скрипник та ін. По відношенню до дітей дошкільного віку, дану проблему досліджували Н. Авраменко, Н. Скрипни, Л. Кузьмук, О. Анікіна: виховання толерантності та толерантних взаємостосунків дітей старшого дошкільного віку; К. Щербакова: спільні ігри дошкільників як одна з умов виховання толерантності.

У довідковій літературі толерантність означає терпіння, терплячість, покірливість, прийняття, повага та ін. [2].

Сучасні вчені І. Бех, О. Зарівна, К. Крутій, О. Сухомлинська, О. Фунтікова та інші визначають толерантність як обґрунтоване, розумне і терпиме ставлення до чужих поглядів, вірувань, переконань та думок. Вони розглядають толерантність, по-перше, як важливу рису особистості, а по-друге, як необхідний принцип для підтримки морального здоров'я колективу та виховання людяності.

Л. Капітан зазначає, що у загальноприйнятому контексті толерантність – це якість особистості, яка базується на прагненні прийняти і зрозуміти точку зору іншого, ні в якому разі не спростовуючи впевненість у власних позиціях; здібності до розумного компромісу, що переслідує мету культурного з'ясування розбіжностей [1, с. 35].

Проблема формування культури міжособистісних відносин у дітей дошкільного віку є педагогічною, оскільки становлення особистості відбувається через єдність навчання, виховання та розвитку. Дитина вчиться глибоко мислити у процесі комунікації з однолітками, батьками, педагогами, вчиться розуміти та співчувати іншим, проявляти милосердя, вміння співпрацювати, відчувати дух партнерства та бути терпимим до чужих думок і поведінки.

Відповідно слід враховувати основні засади формування толерантності дітей старшого дошкільного віку, а саме:

- різноманітність та мультикультурність: сучасний світ стає все більш відкритим та глобалізованим, що сприяє збільшенню культурного обміну та взаємодії між людьми різного походження. Важливо з дитинства виховувати у дітей повагу до інших культур, традицій та поглядів, щоб запобігти дискримінації та ксенофобії в майбутньому;

- соціальна інтеграція: толерантність допомагає дітям краще адаптуватися до соціальних умов та сприяє їхній успішній інтеграції в колектив. Діти, які змалку вчаться поважати один одного, легше знаходять спільну мову зі своїми однолітками, що знижує рівень конфліктності та сприяє створенню дружніх стосунків;

- моральний та етичний розвиток: толерантність є важливою моральною цінністю, яка формує у дітей почуття справедливості, емпатії та поваги до інших людей. Виховання цих якостей сприяє розвитку гармонійної, всебічно розвиненої особистості, здатної діяти відповідально і етично в будь-яких життєвих ситуаціях;

- запобігання булінгу та насильству: формування толерантності у дітей допомагає запобігати проявам булінгу та насильства в навчальних закладах. Діти, які виховуються в дусі поваги до інших, менше схильні до агресії та конфліктної поведінки;

- підготовка до дорослого життя: виховання толерантності готує дітей до життя в багатоманітному суспільстві, де вони будуть зустрічатися з людьми різних поглядів, культур та національностей. Це сприяє їхній успішній соціалізації та адаптації в дорослому житті.

Отже, формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку є необхідним для забезпечення гармонійного розвитку особистості та створення здорового, відкритого та справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. Капітан Л., Дума В. Виховання толерантності в дітей старшого дошкільного віку в контексті сучасної освітньої парадигми *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Гуманітарні і суспільні науки. 2016. №20(15). С.81–89.

2. Словотвір. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/tolerantnist>

*Анна БОДЛАК
магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету*

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – кандидат пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Любов ПРОКОПІВ)*

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Підготовка здобувачів вищої освіти на сьогоднішній день виступає однією з найважливіших функцій університетів. Адже кожен університет, будучи автономним у своїх освітніх програмах показує значну варіативністю. Кількість компетенцій, які формуються під час навчання, також варіюється.

З огляду на трансформації освітньої системи, що супроводжуються впровадженням багаторівневої структури вищої освіти, магістри не тільки здобувають необхідні професійні компетентності, але й отримують переваги на ринку праці. Це відбувається завдяки тому, що випускники магістерських програм повинні мати глибокі знання не лише у сфері інформаційних технологій, але й володіти методологією наукової та педагогічної роботи, бути підготовленими до професійної діяльності.

Основні завдання магістратури полягають у формуванні та зміцненні навичок здобувачів вищої освіти щодо наукової та педагогічної діяльності, розвитку наукового мислення, а також у підготовці науково-педагогічних і дослідницьких кадрів для закладів вищої освіти та інших професійних сфер, або для продовження навчання в аспірантурі. Важливим є те, що державні вимоги до рівня підготовки магістрів надають широку можливість для індивідуалізації навчального процесу, що дозволяє закладам вищої освіти самостійно визначати до 80% змісту спеціалізованих програм.

Ключовим інструментом досягнення цілей професійної підготовки здобувачів вищої освіти є індивідуалізація освітнього процесу. На сьогодні підвищення частки самостійної роботи здобувачів вищої освіти у загальному навчальному навантаженні досягає 60% від загальної кількості годин, передбачених для спеціалізованої магістерської програми.

Підготовка здобувачів до педагогічної комунікації в умовах віртуальної реальності може бути реалізована шляхом впровадження варіативно-рефлексивного підходу до професійної підготовки. В рамках цього підходу педагогічна комунікація формується через поєднання двох компонентів: зовнішнього, що обумовлюється можливістю університету пропонувати студентам варіативність освітніх траєкторій, які враховують інтереси здобувачів вищої освіти і специфіку їхньої майбутньої професії, та внутрішнього компонента.

Оскільки навчання в магістратурі передбачає менший обсяг аудиторних занять порівняно з бакалавратом, частка самостійної роботи студентів значно зростає. Наукові роботи здобувачів вищої освіти розробляються спільно з науковими керівниками і обговорюються на засіданнях кафедр, адже в магістратурі консультаційний процес є більш розвиненим, ніж у бакалавраті. Магістранти отримують додаткові можливості для консультацій з науковими керівниками та викладачами, що ведуть дисципліни за напрямом їхньої спеціалізації. Це забезпечується належним розподілом навчального навантаження та визначенням кредитів у рамках педагогічної діяльності.

Слід підкреслити, що особливості підготовки здобувачів вищої освіти базуються на наступних принципах:

1. Провідна роль у процесі навчання належить магістранту, який має потребу самостійно визначати основні параметри цього процесу. При цьому завдання наукового керівника та викладача полягає у допомозі в формулюванні цих параметрів та пошуку необхідної інформації.

2. У процесі накопичується професійний та навчальний досвід, який стає важливим ресурсом для навчання магістранта, а функція викладача полягає у сприянні формуванню компетентностей.

3. Оскільки діяльність здобувачів вищої освіти орієнтована на отримання знань, досвіду та навичок, що сприяють загальному формуванню їхньої підготовленості, основним завданням викладача є допомога магістрантам у виборі необхідних знань.

4. Освітній процес часто залежить від професійних, часових і соціальних чинників, які можуть або сприяти, або заважати підготовці. Весь процес навчання базується на спільній взаємодії всіх учасників.

Розглянемо основні функції студентів магістерської програми в системі віртуальної освіти, яка є важливою ланкою цього процесу, де можна обговорювати складні питання та обмінюватися досвідом щодо організації та координації навчання [1, с. 36].

Здобувачі освіти у віртуальному просторі акцентують увагу на особистісних та індивідуальних факторах, таких як можливість поєднувати роботу та навчання, гнучкість навчального процесу, а також відповідність навчальних дисциплін їхнім особистим цілям. Не можна також забувати, що ця форма навчання є ідеальною для осіб з обмеженими фізичними можливостями, таких як інваліди. Для багатьох студентів навчання за допомогою сучасних віртуальних технологій — це можливість поєднувати навчання, роботу та відпочинок [4, с. 87].

Вважається, що дистанційне навчання є особливо ефективним для індивідуалізованого підходу та віртуального навчання, оскільки воно засноване на самостійній роботі студентів магістратури, які працюють більш або менш незалежно від безпосереднього контролю тьюторів. Студенти, що навчаються дистанційно, мають ширші можливості для вибору навчальних матеріалів, ніж студенти, які здобувають освіту за традиційною системою навчання.

Здобувачі освіти, які навчаються на магістерських програмах у дистанційній формі, можуть (і часто це роблять) ігнорувати окремі елементи запропонованого курсу. Наприклад, коментарі до завдань, очні зустрічі або відвідування

навчальних центрів можуть бути проігноровані студентами [3 с. 44]. Процес віртуального навчання реалізується в специфічній дидактичній системі, що відзначається інтерактивною взаємодією між викладачами та студентами магістратури, і орієнтований на розширення можливостей навчання, включаючи залучення фахівців з інших країн для підвищення рівня підготовки майбутніх спеціалістів [4, с. 93].

Переваги віртуальної освіти в поєднанні з телекомунікаційними технологіями дозволяють:

- вирішувати питання інтерактивної взаємодії між викладачем та студентами магістерських програм;
- організовувати онлайн-контроль за допомогою технічних засобів (інтерактивний контроль);
- використовувати інформаційні сервери, електронні бібліотеки та бази даних для поліпшення доступу до навчальних матеріалів;
- розвивати у студентів магістратури навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації;
- формувати варіативний зміст навчальних модулів;
- забезпечувати індивідуальний підхід до навчання залежно від професійних інтересів студентів;
- розвивати навички використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що комунікація є потужним інструментом для розбудови інформаційного суспільства, яке характеризується інтеграцією різних соціальних груп. В основі освітнього процесу завжди лежить педагогічна комунікація, і в віртуальній освіті вона набуває особливого значення, оскільки повинна досягти своїх навчальних цілей, незважаючи на технічне посередництво.

Список використаних джерел

1. Басов О. А. Ключові моменти у підготовці викладачів вищої школи
2. до інноваційної діяльності в системі дистанційної освіти. Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. Львів, 2024. Вип. 4. С. 35-37.
3. Коваль О. М. Роль і місце комп'ютерних телекомунікацій у системі дистанційної освіти. Вісник Черкаського університету. Черкаси, 2002. Вип. 35. С. 46-51.
4. Курлянд З. Н., Хмельюк Р. І., Осипова Т. Ю. Педагогіка : навч. посіб.
5. Вид. 2-ге переробл. і допов. Харків, 2009. 304 с.
6. Любчак В. Дистанційне навчання: досвід впровадження в українському університеті : монографія. Суми, 2019. 160 с.

Вікторія ДМИТРИШИН
магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – кандидат пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Любов ПРОКОПІВ)*

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Важливо підкреслити, що майбутні викладачі ЗВО повинні опанувати новітні інновації в галузі освіти і науки; володіти знаннями з професійної лексики та граматики, включаючи знання сучасних інновацій та систем.

У сучасних умовах ЗВО України активно співпрацюють із закордонними компаніями, які є на ринку іноземного освітнього простору.

У цьому контексті особливого значення набуває потреба у фахівцях мотивованих, які володіють необхідними знаннями з інформаційних та комунікаційних технологій.

Результати проведеного нами опитування показали, що здобувачі вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Освітні. Педагогічні науки», планують працевлаштуватися у ЗВО за рубежом, що здійснюють експертну оцінку техніки (8%); на посадах, пов'язаних з управлінням (76%); у компаніях, які виконують різні види освітньої діяльності (78,3%) та ін. Проте, на жаль, більшість здобувачів (61,5%) не усвідомлюють важливість володіння іноземною мовою для виконання своїх майбутніх професійних обов'язків та покращення перспектив працевлаштування.

Це дозволяє стверджувати, що рівень мотивації до вивчення іноземної мови у майбутніх фахівців здебільшого знаходиться на середньому або низькому рівні. Мотивація, інтереси й потреби особистості визначають її професійну спрямованість і є рушійною силою ефективного навчального процесу, а також умовою успішної професійної підготовки. Важливо, щоб майбутні фахівці усвідомлювали значення інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, оскільки успіх у засвоєнні знань, включаючи оволодіння іноземною мовою, залежить від активності та цілеспрямованості здобувача. Це, у свою чергу, обумовлюється потребами до отримання нових знань, прагненням досягти успіху та кар'єрного зростання.

Мотивація до вивчення іноземної мови формується в рамках системи іншомовної підготовки і безпосередньої організації навчального процесу. Важливими є індивідуальні особливості здобувачів (здібності до мовного навчання, інтелектуальний розвиток, цілеспрямованість, наполегливість) і майстерність викладача, здатного зацікавити та пояснити складні речі у доступній

формі. У цьому контексті першою педагогічною умовою визначено формування мотивації у майбутніх фахівців до вивчення іноземної мови.

Термін «мотивація» у психолого-педагогічній літературі розглядається у двох аспектах. З одного боку, мотивація розуміється як сукупність чинників, що визначають поведінку особистості, зокрема під час навчального процесу [1]. З іншого боку, мотивація виступає як характеристика поведінки, яка активізує і підтримує активність особистості на належному рівні [3]. Узагальнюючи ці аспекти, мотивацію можна визначити як сукупність внутрішніх або зовнішніх умов, які пояснюють дії, поведінку та активність особистості. Мотив є певним спонуканням до діяльності, яке відображає потреби, ціннісні орієнтації, інтереси особистості і обумовлює її дії та вчинки.

Таким чином, мотиви завжди орієнтовані на задоволення потреб і інтересів, включаючи професійні. Важливо враховувати психологічні механізми, які формують та стимулюють мотиви, такі як:

– механізм формування мотивів, що базується на теорії діяльності й включає механізм зміщення мотиву на мету і механізм трансформації мети у мотив (коли мета спочатку виступала під впливом певного мотиву, а потім стала самостійною мотиваційною силою);

– сукупність процесів та явищ, що визначають активність особистості [2].

Отже, формування мотивації у майбутніх фахівців до вивчення іноземної мови — включає три ключові етапи:

1) розвиток потреби у досягненні високих результатів у навчальній та майбутній професійній діяльності шляхом опанування іноземної мови;

2) створення позитивного емоційного ставлення до вивчення іноземної мови, що передбачає задоволення від виконаних завдань та формування стійкого інтересу до професійних питань, які вимагають знань іноземної мови;

3) формування творчого підходу до вивчення іноземної мови у професійному контексті, що відображає найвищий рівень пошукової активності особистості.

Список використаних джерел

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів. *Київ: ТОВ «ГЛІФМЕДІЯ», 2015. 165 с.*
2. Білан Н. В. Комунікативний метод навчання іноземних мов студентів немовних ВНЗ. *Молодь і ринок, 2020, №5, С. 149-153.*
3. Пилипенко Н. В. .Мотиваційні механізми професійної адаптації. *Психологія і суспільство, 2019. №2, С. 78-83.*

Владислава ДЯЧУК
студентка III курсу,
факультету філології,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор філософії, асист. Т.В. ПАСКА)

УПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Зміни в суспільстві та економіці вимагають від системи освіти нових підходів. Тренінгові технології сприяють розвитку комплексу ключових навичок, необхідних для успішного функціонування у сучасному світі, таких як комунікативність, критичне мислення, співпраця.

Молоде покоління, виховане в епоху цифрових технологій, реагує краще на інтерактивні методи навчання. Використання тренінгових технологій дозволяє перейти від традиційного «пасивного» навчання до активного залучення здобувачів освіти до процесу вивчення нового матеріалу. Це сприяє кращому засвоєнню знань та розвитку вмінь і навичок.

Сучасний світ швидко змінюється і випускники повинні мати не лише знання, а й уміння адаптуватися до нових ситуацій, швидко вирішувати проблеми та працювати в команді. Тренінгові технології допомагають формувати ці ключові навички.

Упровадження тренінгових технологій в освітній процес потребує постійного дослідження та вдосконалення. Це відкриває широкі можливості для науково-педагогічного співтовариства для розвитку нових методик та підходів до навчання.

Погляди науковців щодо поняття «тренінг» не є однотайними. Зокрема, науковець І. Бопко дає таке визначення: «Тренінг – це форма соціально-педагогічної діяльності, спрямована на набуття життєвої компетентності шляхом збагачення як знаннями, так і життєво-практичним та емоційно-особистісним досвідом завдяки використанню інтерактивних засобів навчання» [1]. Згідно з положеннями К. Левіна, R. Lippit, K. Venne, тренінг є методом формування, що спирається на проблемне навчання через дії і досвід, які використовують дані про актуальну поведінку учасників і про ситуації, що виникають у групах, про спроби їх зміни, зокрема, шляхом взаємодії учасників [2, с. 6]. Дослідники О. Степаненко, О. Отришко зазначають, що «тренінг є не лише цікавим процесом пізнання себе та інших під час спілкування, він виступає інструментом для формування нових умінь та навичок» [4, с. 154].

Термін «тренінгові технології» відноситься до методів та підходів, які використовуються для організації навчання та розвитку у груповій або індивідуальній формі. Вони активно використовуються у сфері освіти та розвитку персоналу.

У контексті освіти, тренінгові технології спрямовані на створення такого середовища навчання, де учні і студенти активно взаємодіють, обмінюються досвідом, вирішують проблеми та вчаться шляхом практичних дій. Ці технології

підтримуються різними методами, такими як групові дискусії, рольові ігри, кейс-студії, тренінгові симуляції, інтерактивні вправи та інші.

Тренінгове навчання відрізняється від традиційних форм навчання. Традиційне навчання за своєю суттю створене для передачі інформації та засвоєння знань. Тренінг є цікавим процесом, котрий допомагає: пізнати себе та інших; покращити спілкування; ефективно опанувати знання; формувати уміння і навички; розширювати досвід.

Тренінг орієнтований на запитання та пошук, правильна відповідь є результатом проведеної роботи, а традиційні форми навчання спрямовані на правильну відповідь. Упродовж тренінгу здобувачі освіти закріплюють та формують свої уміння та навички [3].

Варто виділити основні переваги та недоліки тренінгових технологій в навчальному процесі закладів освіти.

Переваги тренінгових технологій:

1. Активне залучення: тренінг стимулює безпосередню участь здобувачів освіти в навчальному процесі, сприяючи їхній включеності та зацікавленості.

2. Підвищення мотивації: інтерактивні методи навчання збільшують мотивацію здобувачів освіти до засвоєння матеріалу та досягнення кращих результатів.

3. Розвиток ключових навичок: тренінгові технології сприяють розвитку різноманітних ключових навичок, таких як комунікація, співпраця, критичне мислення, творчість та проблемне мислення.

4. Розвиток саморегуляції: стимулюючи самостійність та відповідальність, тренінг допомагає навчитись ефективно керувати своїм навчанням та розвитком.

Недоліки тренінгових технологій:

1. Часові витрати: використання тренінгових технологій може вимагати більше часу для підготовки та проведення навчальних занять.

2. Необхідність кваліфікованих педагогів: ефективне використання тренінгових технологій вимагає наявності педагогічних працівників, які володіють не лише фаховими знаннями, а й навичками організації групової роботи та фасилітації діалогу.

3. Можливість збоїв: деякі методи, такі як групові дискусії чи рольові ігри, можуть призвести до конфліктів або непорозумінь у групі.

4. Не всі матеріали підходять: деякі предмети або теми можуть виявитися важкими для викладання за допомогою тренінгових технологій через їхню специфіку або складність.

Таким чином, упровадження тренінгових технологій в закладах освіти сприяє розвитку в учнів, студентів та педагогів гнучкості, оригінальності мислення, толерантності, здатності вирішувати проблемні завдання та ситуації, а також сприяє усуненню помилок і недоліків у вивченні та розумінні навчального матеріалу, збагачує активний життєвий досвід, формує творчість та креативність.

Список використаних джерел:

1. Бопко І. Роль інноваційних технологій у формуванні педагогічної техніки майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_2_7 (дата звернення: 29.03.2024).
2. Зливков В., Лукомська С. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
3. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу: *навч. посіб.* Київ : МАУП, 2004. 192 с.
4. Степаненко О., Отришко О. Тренінг як інноваційний засіб сучасної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 1. С. 152-155.

Максим-Віктор КАРАЙЧЕНЦЕВ

*магістрант I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету*

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – кандидат педю наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Любов ПРОКОПІВ)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СФОРМОВАНOSTІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

На сучасному етапі актуалізуються потреби формування лідерських якостей у позааудиторній діяльності, які передбачають впровадження інноваційних технологій, високий рівень самостійності студентів, а також моделювання та розв'язання педагогічних ситуацій, що сприяють розвитку емоційної та вольової сфери особистості майбутнього викладача, удосконаленню його педагогічної техніки та педагогічних вмінь[12].

Центральне місце в процесі формування лідерських якостей майбутніх викладачів займає позааудиторна діяльність в рамках органів студентського самоврядування. Проаналізуємо їх детальніше.

Важливо зазначити, що на розвиток особистісних властивостей впливають не лише види діяльності, але й їхня організація та ставлення до них. Процес організації позааудиторної роботи потребує на першому етапі адекватного вибору форми та теми, а також чіткого обґрунтування основних завдань. Підготовка занять, активний обмін думками щодо оптимізації плану, узгодження зусиль для розв'язання різноманітних питань, а також прогнозування результатів заходу і їхнього впливу на всіх учасників є важливими аспектами.

На другому етапі організації позааудиторного заняття вимоги до виявлення лідерських якостей майбутніми викладачами зростають. Необхідно правильно розподілити обов'язки між здобувачами вищої освіти, узгодити їхні спільні дії та знайти індивідуальний підхід до кожного члена команди. Ці фактори вимагають

від організаторів активного прояву важливих лідерських якостей, таких як енергійність, цілеспрямованість, ініціативність та організованість.

На жаль, практика показує, що багато видів позааудиторної роботи проводяться майбутніми викладачами на низькому рівні, оскільки вони не завжди вміють правильно адаптувати заплановані заходи до вікових особливостей студентів, їх потреб та інтересів, не можуть прогнозувати хід заходів і не мають навичок ефективного управління увагою учнів. Це призводить до невиконання запланованих виховних цілей.

Основною метою функціонування органів самоврядування Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника є забезпечення поступового переходу від керівництва педагогом до ефективного самоуправління процесом формування лідерських якостей студентів, а також розвиток прагнення майбутніх фахівців до безперервного професійного самовдосконалення [3].

Серед основних принципів функціонування цієї організації можна виокремити такі: вільне відвідування студентами засідань; поєднання самоуправління та самостійності майбутніх фахівців з педагогічним керівництвом з боку викладачів; забезпечення гнучкості, мобільності та варіативності плану роботи об'єднання; реалізація системи різноманітних активних форм навчальної роботи; забезпечення індивідуального підходу до кожного студента з урахуванням його потреб та інтересів; а також закріплення набутих знань, умінь. Тому важливо зазначити, що проведення клубних заходів, хакатонів для студентів та їх адекватний аналіз, які можуть допомогти усунути зазначені недоліки, позитивно впливаючи на розвиток лідерських якостей майбутніх викладачів.

Отже, серед важливих лідерських якостей, без яких неможлива ефективна взаємодія з іншими в процесі позааудиторної роботи, є соціальна відповідальність, почуття обов'язку, дисципліна та вимогливість до себе і колег. Виконуючи різні завдання в ролі організаторів або виконавців, студенти отримують можливість адекватно оцінювати свої та інших можливості, а також співвідносити їх між собою. Позааудиторна діяльність не лише позитивно впливає на формування лідерських якостей, але й сприяє зменшенню певних недоліків, таких як надмірна скромність чи безцеремонність.

Список використаних джерел

1. Бараш Ю. С. Менеджмент: навч. посіб. для студентів ВНЗ: Д, 2015. 80 с.
2. Кіндрат І. Використання інтелектуальних карт у плануванні та організації освітнього процесу. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 4. С. 153–156.
3. Чепіль М., Прокопів Л. Формування лідерських якостей майбутнього викладача. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 36, том 3, 2021 с. 256-261.

Неоніла КРИВЦУН
*аспірантка спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього
менеджменту імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор пед. наук, професор Г.В. БІЛАВИЧ)*

ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ПРО ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРСОНАЛІЇ ЗАРУБІЖЖЯ

Особливість і складність порушеної проблеми зумовлена її міждисциплінарним характером, тому розробка методологічних засад дослідження історіографії про педагогічні персоналії зарубіжжя має акумулювати науково-теоретичний досвід студій з історії освіти і педагогіки та історіографії педагогічної науки (Л. Березівська [2], К. Біницька [4], Н. Гупан [6], І. Стражнікова, О. Сухомлинська [11] та інші), педагогічної компаративістики (А. Бевор, А., О. Галус, Л. Шапошнікова, М. Лавриченко [8], Д. Мертенс, О. Овчарук, С. Цюра [12] та інші), педагогічної біографістики (О. Адаменко [1], Г. Белан [3], Н. Дічек [7], Л. Голубнича [5], О. Петренко, І. Розман та інші) біографістики. В галузях філософії (І. Голубович, В. Менжулін та ін.), історії (А. Валевський, В. Попик ін.), психології і соціології (В. Климчук, Я. Мойсієнко, В. Коновальчук, В. Онопрієнко), літературознавства (І. Колесник) та інші. За умов російсько-української війни актуалізується науковий дискурс щодо сучасного стану і перспектив розвитку педагогічної біографістики України [9].

Зважаючи на характер та особливості порушеної проблематики, враховано методологічну ситуацію педагогічної компаративістики, що склалася на початку ХХІ століття. Праці вітчизняних і зарубіжних учених (А. Бевор, Н. Лавриченко [8], О. Локшина, С. Цюра [12] та ін.) свідчать, що ця ситуація характеризується неоднозначністю, невизначеністю, а зміна парадигми є незначною і визнається не всіма. Водночас, двохсотлітня традиція порівняльно-педагогічної методології та її базові науково-теоретичні засади не дозволяють стверджувати про її «відсутність» чи необхідність «повного переосмислення». Ми розглядаємо порівняльну педагогіку як самостійну галузь педагогіки і як міждисциплінарну субдисципліну, що вивчає освіту та освітні системи різних країн і регіонів, виявляє і порівнює їхні національні особливості та використовує цей досвід для розвитку педагогічної теорії і практики та вдосконалення освітніх процесів в Україні.

В інтегрованому вигляді основними завданнями порівняльної педагогіки є накопичення, систематизація, узагальнення та інтерпретація даних про генезу, етапи і тенденції становлення і розвитку національних систем освіти і виховання та їх окремих компонентів; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними.

Незважаючи на широкий спектр інтерпретацій та особливостей порівняльно-педагогічних досліджень, було виявлено, що їхні основні параметри та окремі компоненти фактично випадають з персоналізованої складової. Ця галузь педагогіки має включати постаті, які репрезентують педагогічну думку інших країн і зробили внесок у розвиток освіти і просвітництва.

Важливе підґрунтя для цього забезпечує другий навчальний компонент - педагогічна біографістика, який розробляє методологічну основу проблеми. Її основні параметри (предмет, завдання, структурні компоненти тощо), дослідницький інструментарій, сутність базових понять та інші теоретичні теоретико-методологічні аспекти. У дослідженнях, присвячених вивченню біографістики особистості педагога, значний внесок зробили О. Адаменко [1], Г. Белан [3], Н. Гупан [6], Л. Голубнича [5], Н. Дічек [7], Т. Завгородня, О. Петренко, І. Розман [10], І. Стражнікова, О. Сухомлинська [11] та ін.). Вони дають підстави для аналізу й оцінки характеру та рівня біографічних досліджень.

Третя складова міждисциплінарної методології вивчення зарубіжних педагогічних діячів - педагогічна історіографія - має аналогічне завдання і функцію. Процес накопичення педагогічного знання зусиллями українських учених (Л. Березівська [2], К. Біницька [4], Н. Гупан [6], І. Кулик, І. Стражнікова, О. Сухомлинська [11] та ін.), її систематизація, стан і ступінь вивчення конкретних історичних проблем. Досвід педагогічної історіографії значною мірою визначає аналітичну конструкцію досліджень, присвячених зарубіжним педагогічним діячам.

Синтезуючи ці три дисциплінарні елементи у світлі предмета і завдань даного дослідження, стає можливим поставити питання про необхідність виокремлення циклу досліджень, присвячених характеристиці зарубіжних культурно-освітніх діячів, в окремий напрям порівняльно-педагогічних досліджень в Україні.

Список використаних джерел

1. Адаменко О. О. Методологія персоніфікованого дослідження. Наука і освіта. 2010. №7. С. 12–15.
2. Березівська Л. Основоположні засади історико-педагогічних досліджень: теорія і методологія. Шлях освіти. 2010. № 1. С. 37–42.
3. Белан Г.В. Біографічний метод в історико-педагогічній науці: провідні тенденції становлення. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький: ХГПА, 2013. Вип. 15. С.50–54.
4. Біницька К.М. Педагогічна історіографія – сучасний стан напряму історико-педагогічних досліджень. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький: ХГПА. 2013. Вип. 15. С. 58–62.
5. Голубнича Л. О. Класифікація джерел педагогічних персоналій. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький: ХГПА, 2013. Вип. 15. С. 162 – 167.
6. Гупан Н. М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні. Київ, 2000. 222 с.

7. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки. Шлях освіти. 2001. № 4. С. 15–19.
8. Лавриченко Н. М. Методологічні аспекти порівняльно-педагогічних досліджень. Шлях освіти. 2006. №2. С. 17–22.
9. Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. уч., 16 трав. 2023 р., Київ / редкол.: Березівська Л. Д. та ін. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 154 с.
10. Розман І. І. Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Мукачево: Вид-во МДУ, 2020. 629 с.
11. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ: А.П.Н., 2003. 68 с.
12. Цюра С. Особливості методології порівняльних педагогічних досліджень. Порівняльна педагогіка: мет одологічні орієнт ири українських компарат ивіст ів: хрест омат ія. Київ: Педагогічна думка, 2015. С. 95-103.

Назарій КУЗИШИН

магістрант I курсу,

спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,

кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

імені Богдана Ступарика,

педагогічного факультету

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

(Наук. керівн. – кандидат пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та

освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Любов ПРОКОПІВ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА

В сучасному світі питання нейромереж набуло особливого значення та зайняло своє почесне місце у роботі сучасного викладача. Сучасні нейромережі здатні створювати різноманітний контент від написання тексту до складних мультимедіа, вони можуть вивчати та адаптуватись до різних даних та вирішувати різноманітні завдання.

Нейромережа - це аналог діяльності людського мозку на основі аналізу отриманих раніше результатів. Поняття «нейромережа» є широко дослідженим як серед вітчизняних, так і серед іноземних науковців. На думку вченого О. Наливайка: «Штучні нейромережі це системи, які здатні до навчання у своєму середовищі та постійного покращення». [5]

Штучні нейромережі виконують значний пласт завдань для роботи сучасного викладача ЗВО, а саме:

1. Створення індивідуального освітнього середовища, а саме адаптація під кожного студента навчального матеріалу, визначення сильних та слабких сторін студента та корекція певних напрямків знань.

2. Покращення якості викладання через постійний зворотній зв'язок «студент» - «ввикладач».
3. Подолання обмежень в отриманні знань для студентів із певними фізичними вадами.
4. Покращення у аспекті оцінювання знань студентів, а саме формування об'єктивної складової оцінювання.

Аналіз нейромереж показав, що на сьогодні найпопулярнішими нейромережами є:

Gamma- це нейромережа, яка використовує потужний штучний інтелект для генерації навчального матеріалу різного типу. Генерація навчального матеріалу у вигляді презентацій, веб- сторінок, текстових документів допомагає оптимізувати час на виконання різного типу завдань. [2]

Microsoft Copilot - це багатофункціональний помічник створений на базі OpenAi та працює за допомогою GPT- 4. Даний помічник створює цікаві завдання на різних мовах, що допомагає викладачу у інтернаціональних закладах освіти [3].

Runway - це нейромережа, яку в педагогічній діяльності викладача можна використовувати для генерації реалістичних зображень та креативів [4].

CourseHero- платформа на базі штучного інтелекту, яка допомагає студентам у пошуку потрібної інформації. Велика кількість лекцій, презентацій, навчальних відео допоможе краще зрозуміти навчальний матеріал. [1]

У сучасному світі моделі нейромереж використовуються для вирішення різноманітних проблем у майже всіх сферах, проте їх використання у сфері діяльності викладача ЗВО несе також певні загрози, а саме:

1. Ризик дезінформації: часто навчальні та довідкові матеріали, які надають нейромережі є неправдивими, що призводить до неправильних рішень;
2. Заміна викладача, як основного джерела інформації;
3. Руйнація критичного мислення студентів через використання згенерованих відповідей нейромереж;
4. Загроза зміни наукових працівників автоматизованими системами на базі нейромереж.

Отже, варто підкреслити, що використання нейромереж має значний потенціал. Нейромережі швидко адаптувались в навчальний процес, вони дозволяють адаптувати роботу викладача під будь-яку форму навчання, створити цікаві новинки для навчання та допомогти людям з різними фізіологічними потребами. Нейромережі на даний час перебувають на стадії активного тестування, тому вони мають велику кількість недоліків. Нейромережі створюють загрозу зміни викладача, як основного джерела достовірної інформації, також нейромережі створюють ризики для розвитку студентів в аспекті руйнації критичного мислення. Проте зважаючи на позитивні та негативні риси використання нейромереж в практичній діяльності викладача слід констатувати факт, що вони є корисними для роботи викладачів.

Список використаних джерел

1. CourseHero URL: <https://www.coursehero.com/>

2. Gamma URL: <https://gamma.app/>
3. Microsoft Copilot URL: <https://copilot.microsoft.com/>
4. Runway URL: <https://app.runwayml.com/>
5. Наливайко О. О. Перспективи використання нейромереж у вищій освіті України.

Анастасія МАКСИМ'ЮК
*магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор пед. наук, професор В.В. СТИНСЬКА)*

ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» ТА «КОМПЕТЕНЦІЯ» У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ

Однією із новітніх вимог розвитку та модернізації української освіти, що зумовлена законом України «Про вищу освіту», є формування всебічно розвинених особистостей, здатних самостійно ухвалювати рішення; створення умов для розвитку та самореалізації особистостей. Відповідно - сучасний випускник закладу вищої освіти повинен бути самостійним, творчим та конкурентоспроможним на ринку праці. Це актуалізує насамперед питання компетентнісного підходу в ЗВО, що має на меті поліпшення взаємодії ЗВО з ринком праці, підвищення професіоналізму молодих фахівців, оновлення змісту, методології та середовища навчання.

На сучасному етапі компетентнісний підхід визнано одним із ключових напрямків розвитку та модернізації української освіти. Перелік ключових компетентностей базується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» [5].

Поняття «компетентнісний підхід» прийнято вважати чимось новим і сучасним у педагогіці та дидактиці, проте потребу формування всебічно розвинених особистостей, розвитку їх умінь та навичок висвітлював свого часу В. Сухомлинський, який писав: «Допоможіть дитині добитися успіху і тільки тоді оцінюйте знання», «Всебічний розвиток особистості – це створення індивідуального людського багатства» [6]. Отже, сутність підходу – досягнення цілей завдяки отриманим знанням. На додаток до академічних знань здобуваються також соціально-емоційні навички, компетентності та компетенції, що роблять студентів конкурентоспроможними та готовими використовувати свої знання у реальному житті [1], [4].

Терміни «компетентність» та «компетенція» часто вважаються синонімічними, але чи справді це так? Що ж лежить в основі компетентнісного підходу: компетентності чи компетенції?

Термін «компетентність» (від. лат. *compeo* – відповідний, підхожий) згідно із словником професійної освіти пояснюється як «...сукупність знань умінь та досвіду, необхідних для якісної професійної діяльності» [2]. В англійській мові слова *competence* чи *competency* означають стан володіння достатніми знаннями, навичками та судженнями, що дають змогу здійснювати певну діяльність. На думку Дж. Равена, компетентність необхідна для ефективного виконання дії і включає в себе вузькоспеціальні знання, особливі предметні навички та засоби мислення. Бути компетентним у чомусь означає мати набір специфічних компетентностей різного рівня. Зокрема, Дж. Равен в структурі компетентності виділяє декілька компонентів: когнітивний, афективний, вольовий, навички і досвід [7].

Вітчизняні вчені також по-різному тлумачать поняття «компетентність». Н. Голуб наголошує на тому, що «компетентність» – це синтетичний термін, який поєднує в собі готовність до реалізації знань, планування, оцінювання та рефлексію. Вчена також зазначає, що реалізацією компетентності є «сформоване на основі знань ставлення» [3].

Експерти міжнародної програми «DeSeCo» визначають поняття «компетентність» як здатність задовольнити особисті та соціальні потреби, виконувати поставлені завдання, ефективно використовувати навички, вміння, знання, ставлення, емоції, тощо. Вони також стверджують, що компетентність тієї чи іншої особистості проявляється у різних контекстах [8].

Отже, розуміємо, що компетентність удосконалюється через інтеграцію з іншими знаннями, вміннями та навичками, вона не «відірвана» від знань, а навпаки, розвивається разом із ними. Компетентність зростає через усвідомлення загального фундаменту діяльності. Крім того, вона пов'язана з ціннісними і смисловими аспектами особистості та має практично-орієнтовану спрямованість.

Термін «компетенція» у тлумачному словнику української мови пояснюється як «добра обізнаність із чим-небудь, коло повноважень організації чи особи». Слово «компетенція» досить часто ототожнюють із термінами «знання» та «повноваження». Існують різні формулювання терміну «компетенція», але всі вони схожі між собою у розумінні компетенції як здібності особистості вирішувати різноманітні проблеми, що проявляється у сукупності навичок та знань, потрібних для цього.

На думку Дж. Равена «...компетенції - це мотивовані здатності» [7]. С. Бондар зазначає, що компетенція забезпечується завдяки активній роботі розуму, досвіду та творчих здібностей особистості, а головне для розв'язання проблем це особиста зацікавленість, бо жодна людина не буде діяти, якщо особисто в тому не зацікавлена [1]. Тобто, бачимо що для розвитку компетенцій дуже важлива внутрішня мотивація індивіда.

Отже, в більшості визначень компетенції спостерігаємо розуміння її як властивості чи характеристики особистості, потенційну здатність впоратися з різноманітними завданнями. Компетенція розглядається як комплекс знань, умінь, навичок та методів діяльності, взаємопов'язаних між собою і необхідних для успішної та якісної продуктивної діяльності в конкретному контексті.

Важливим елементом є взаємодія когнітивних і афективних навичок, наявність мотивації та відповідних ціннісних установок.

У наведених вище тлумаченнях термінів зустрічаємо одні й ті ж слова, поняття та фрази: знання, які повинна мати людина; досвід, що необхідний для якісного та успішного виконання завдання; обізнаність. Знання, обізнаність і досвід розглядаються як загальні концепції, що не є пов'язані безпосередньо з конкретним індивідом і не є ознакою його особистості.

Чи є поняття компетентність та компетенція тотожними? Проаналізувавши викладені вище думки вчених, психологів, освітян, робимо висновки, що хоча їх часто вважають синонімами, насправді у них є суттєві відмінності.

Перш за все, поняття «компетентність» є ширшим у своєму значенні та певною мірою похідним поняттям, вважається, що компетентність це результат отримання компетенцій разом із іншими особистісними характеристиками. Компетенція – наперед задана вимога до індивіда, компетентність – володіння компетенціями. Отже, компетентнісний підхід до освіти передбачає формування у майбутніх фахівців ключових та предметних компетенцій, які пізніше розвинулися у компетентності, а не просто оволодіння знаннями.

Список використаних джерел

1. Бондар С. П. Компетентнісна спрямованість змісту і структури навчального предмета в умовах фундаменталізації освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 20. С. 10–23.
2. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорії досвіду. *Вища освіта України*. 2008. №3. С.23.
3. Голуб Н. Компетентнісно орієнтоване навчання української мови учнів ліцею: проблеми і перспективи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716423/1/Голуб_тези_2019_Круглий_стіл.pdf.
4. Гончаренко С. У. Фундаменталізація освіти як дидактичний принцип. *Шлях освіти*. 2008. № 1. С. 2–6.
5. «Державний Стандарт базової середньої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори*. 1977. Т. 3. 670 с.
7. Равен Джон. Компетентність у суспільстві, що навчається. *Competence in the Learning Society* / ред.: J. R. (Editor), J. S. (Editor). – [Б. м.] : Peter Lang Publishing, 2001. – 535 с.
8. DeSeCo Project URL: <https://www.deseco.ch/bfs/deseco/en/index/01.parsys.70925.downloadList.59988.DownloadFile.tmp/2001annualreport.pdf>

Марія МЕЛЬНИКОВИЧ,
магістрантка I курсу,
педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – кандидат педагогічних наук, доцент Н.С. КРАВЕЦЬ)

НАРОДНА МУДРІСТЬ ПРО ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО БАТЬКІВЩИНИ

Формування патріотичних почуттів, національної свідомості та любові до рідної землі має розпочинатися ще з раннього дитинства. Діти дошкільного віку є особливо вразливими до впливу навколишнього середовища, тому саме в цей період важливо закласти основи для подальшого розвитку громадянської відповідальності та національної ідентичності.

По-перше, у контексті глобалізації та зростаючого впливу інших культур, виховання любові до рідної країни допомагає зберегти культурну спадщину та національну ідентичність. Діти, які з дитинства виховуються в дусі патріотизму, стають більш свідомими громадянами, готовими захищати та розвивати свою країну.

По-друге, патріотичне виховання сприяє розвитку моральних та етичних цінностей у дітей. Повага до Батьківщини включає в себе повагу до інших людей, до історії, традицій та культури своєї країни. Це допомагає дітям зрозуміти важливість спільних зусиль для досягнення добробуту всього суспільства.

По-третє, сучасні умови життя, включаючи інформаційну війну та політичні конфлікти, підвищують значущість патріотичного виховання. Діти мають знати про свою країну, її історію, героїв та досягнення, щоб протистояти дезінформації та зберігати критичне мислення.

У контексті важливо акцентувати увагу на формуванні ціннісного ставлення до Батьківщини дітей старшого дошкільного віку за допомогою народної педагогіки, яка є ключовим елементом національного виховання та виступає суттєвим чинником етнічного самовизначення та збереження національної ідентичності.

Питання виховання ціннісного ставлення до Батьківщини перебувало у полі зору таких педагогів, як: Т. Гавлітіна, К. Журба, І. Зязюн, В. Киричок, Г. Назаренко, О. Савченко, Р. Сойчук, К. Чорна, І. Шкільна. Проблема формування цінностей у дітей різного віку різнобічно розглянута у працях Т. Бутківської, О. Вишневського, П. Ігнатенка, Л. Крицької, О. Кононко, О. Сухомлинської, О. Ярмоленка.

Формування ціннісного ставлення особистості до свого народу, Батьківщини, держави, нації є найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання.

Ціннісне ставлення до Батьківщини – це система моральних, етичних та емоційних орієнтирів, які формують у людини глибоку повагу, любов і відданість своїй країні [1]. Це ставлення включає в себе низку важливих аспектів:

1. Любов до рідної землі: відчуття прихильності та гордості за свою країну, її природу, культуру та традиції. Це емоційний зв'язок з місцем, де людина народилася і виросла.

2. Повага до історії та культури: усвідомлення важливості історичних подій, досягнень та культурної спадщини своєї країни. Це включає знання про національних героїв, визначні події та символи держави.

3. Відданість та відповідальність: готовність діяти в інтересах своєї країни, брати участь у суспільному житті, захищати її інтереси та сприяти її розвитку. Це проявляється в громадянській активності та почутті обов'язку перед Батьківщиною.

4. Толерантність та повага до інших: усвідомлення цінності кожного громадянина країни, незалежно від його походження, віри чи соціального статусу. Це сприяє єдності та згуртованості нації.

5. Моральні та етичні цінності: дотримання норм і принципів, які сприяють гармонійному співіснуванню в суспільстві. Це включає чесність, справедливість, відповідальність та інші моральні якості.

Ціннісне ставлення до Батьківщини формується через освіту, сімейне виховання, культурні традиції та особистий досвід. Воно є фундаментом для розвитку патріотичних почуттів і громадянської свідомості, які сприяють зміцненню держави та благополуччю суспільства.

Ціннісне ставлення та любов до Батьківщини прочитується з прислів'їв та приказок про рідну землю [2]. Вони відображають народні погляди на рідну землю, її значення та важливість для кожного українця:

1. Без верби і калини нема України.
- Це прислів'я підкреслює важливість національних символів і природних багатств, які асоціюються з Україною та її культурою.
2. Кожному мила своя сторона.
- Це прислів'я підкреслює, що кожна людина любить і цінує свою рідну землю, незалежно від того, де вона знаходиться.
3. Рідна земля і в жмені мила.
- Це прислів'я говорить про те, що навіть маленька частинка рідної землі є дорогою і цінною для кожного українця.
4. Де рідний край, там і під ялиною рай.
- Це прислів'я вказує на те, що найкращим місцем для життя є рідна земля, де людина відчувається щасливою та задоволеною.
5. Свій дім – своя фортеця.
- Це прислів'я підкреслює важливість рідного дому та країни як місця, де людина відчувається захищеною та безпечною.
6. Всюди добре, а вдома найкраще.
- Це прислів'я вказує на те, що незалежно від того, наскільки добре може бути в інших місцях, рідна земля завжди залишається найкращою.
7. Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
- Це прислів'я підкреслює, що без рідної землі та Батьківщини людина втрачає свою ідентичність та духовний зв'язок з корінням.

Ці прислів'я та приказки не лише відображають любов до рідної землі, але й виховують почуття патріотизму, відповідальності та поваги до своєї країни, сприяючи формуванню ціннісного ставлення до Батьківщини.

Ці прислів'я і приказки відображають глибокі традиції поваги до рідної землі та відданості своїй нації, які пройшли через покоління і стали невід'ємною частиною української ідентичності.

Таким чином, ціннісне ставлення до Батьківщини базується на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій виховній практиці та духовності, де народна педагогіка виконує етноформуєчу, консолідуєчу, культуротворчу, узагальнюєчу, трансформуючу, виховуючу функції.

Список використаних джерел

1. Гриців Т. Г. Виховання ціннісного ставлення до батьківщини засобами народної педагогіки як наукова проблема. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. Вип. 20 (1). С. 121-132.

2. Прислів'я про Україну. URL: <https://pustunchik.ua/ua/online-school/literature/prislivya-pro-ukrayinu>.

Іванна МОРОЗ

студентка I курсу,

кафедри англійської філології,

факультету іноземних мов,

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника,

(Наук. керівн. – доктор філософії, асистент Н.Я. БАСАРАБ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Що ж таке моральне виховання? Моральне виховання – це вплив школи, сім'ї, основною метою якого є виховати індивіда як особистість, проявити любов до моральних якостей, норм та принципів, які вважаються етичними у сучасному суспільстві.

На яких рівнях воно здійснюється? Свідомість дитини формується із раннього дитинства, дуже важливу роль відіграють батьки, вчителі та люди, які оточують навколо. Основними інстанціями для морального виховання є: сім'я, школа, засоби масової інформації, мистецтво та, звичайно, суспільство. Моральність – це якість, яка не передається генетично, а формується роками.

У формуванні моральної свідомості людини беруть участь різні чинники, як зовнішні, так і внутрішні. Здебільшого це люди, які нас оточують, або обставини, які трапляються у нашому житті. Саме вони є причиною змін в душі особистості, і ці зміни можуть бути як позитивні, так і не дуже. Це ж саме стосується такого

поняття як мораль. Вона не передається генетично. Якщо батьки дитини дуже виховані, дбайливі, чемні люди, то не обов'язково, що їхня дитина така буде. Якщо батьки не будуть працювати над цим, а подумують, що все буде добре без всяких втручань та зусиль, то, на жаль, ні - нічого самостійно не відбуватиметься. Якщо не батьки будуть впливати на дитину, тоді суспільство, соціальні мережі стануть орієнтиром для неї. Буде дуже добре, якщо дитина потрапить під правильний вплив, але якщо ні, то що ж тоді? Отож варто зробити висновок, що вихованість, правильна і коректна поведінка не передається генетично, а формується роками, адже цьому не можна навчитися, це потрібно практикувати і не раз [2, с. 60].

Людина як особистість починає формуватися із раннього віку.

Морально-етичне виховання розпочинається з того часу, коли потрапляєш у рідний дім, тому велика відповідальність лягає на плечі батьків. Недаремно тепер проводять тренінги, видають книги про виховання дітей, адже колись такого не було, через що виникали чималі труднощі, коли доводилося відпускати дитину у люди, бо без знань найпростіших правил поведінки дуже важко влитися у суспільство. Проте більшого впливу зазнає людина, коли потрапляє у соціум, який стає головною точкою у розвитку індивіда в особистість. Саме із навколишнього середовища дитина дізнається про загальнолюдські цінності, моральні норми, які визначають тебе як особистість та можуть сприйматися суспільством категорично або приязно. Для прикладу варто згадати такі норми як гуманізм та демократизм, повага до гідності іншої людини, любов до батьків, справедливості. Такі й багато інших чеснот найчастіше формуються у школі, тому важливу увагу цьому питанню приділено шкільній діяльності і з тих причин створюються найкращі умови для розвитку дитини [1, с. 101].

Вивчення моральних норм – етап формування зрілої, дорослої особистості.

Знання моральних норм – це етап вдосконалення особистості, перетворення із гусениці в метелика. Цьому механізму дуже допомагають моральні почуття - стійкі переживання у свідомості людини, її суб'єктивне ставлення до себе. Щоб визначити свій тип поведінки людина повинна побувати в різних ситуаціях, які можуть викликати різний спектр емоцій, як-от: сором, радість тощо. Важливу роль у цьому питанні відіграє воля людини, адже завдяки їй людина має змогу опанувати себе, визначати що для неї є погане, а що добре і самому вирішувати як діяти в певних ситуаціях. Перші такі кроки дитина робить у колі своїх батьків, потім коли йде в школу, далі університет, а там і робота. Людина завжди має свободу вибору, але також повинна пам'ятати про моральні норми. За словами С. Русова «моральним вихованням має бути перейняте все навчання, життя, а головним у роботі є вироблення характеру» [2, с. 60].

Моральне виховання у дошкільному віці – складова виховної роботи вчителя у школі.

Основи, які формуються в дошкільному віці дитини відіграють важливу роль в формуванні її як особистості. Спочатку цим займаються батьки, але після 5-6 років, дитина переступає поріг школи і цю роль бере на себе вчитель. Діти у школі проводять більшість свого дитячого та підліткового життя. Отож, що вони вивчать у школі та запам'ятають, з тим підуть у світ. Моральне виховання повинно

бути спрямоване на формування ціннісних ідей, орієнтирів, адже саме на цьому етапі життя закладається фундамент особистості. Отже варто сказати, що окрім теоретичних знань, вчителі повинні виховати в учня ті цінності, які вважаються моральними щодо ставлення до суспільства. Це є складовою виховної роботи вчителя [2, с. 60-61].

Інноваційні методики виховання допомагають створити між вчителем та учнем дружні взаємини.

Морально-етичне виховання пов'язане із такими термінами як мораль, моральний ідеал, моральний кодекс, норми та переконання. Всі ці терміни важливі, адже вони є сукупністю понять, які вважаються першочерговими у вихованні дитини. Існує чимало ресурсів, які можуть допомогти у цьому питанні, але якщо говорити про викладацьку діяльність, то коло може звужуватися. Одним із таких можливостей є інноваційні технології, які можуть не тільки допомогти у виховній роботі, але й покращують взаємини між вчителем та учнем, які є дуже важливими у викладацькій діяльності [1, с. 101].

Суспільні проблеми в Україні спричиняють падіння морального рівня молоді.

У процесі формування своєї історії Україна стикнулася із багатьма проблемами, які стали причиною деградування суспільства. На жаль, від проблем ніхто не застрахований і часто історія може вводити свої корективи. Враховуючи сучасні обставини, кому як не нам говорити про важкі часи в державі. Часто саме через такі моменти дуже важко людині себе опанувати, що спричинює занепад морального виховання, етичної поведінки і надається перевага матеріальним цінностям. Отже, часто причиною регресу в розвитку особистості може бути не сама людина, а обставини, які провокують на таку поведінку [3, с. 187].

Виховання – це клопіткий процес, результат якого відразу не буде видно, адже для цього потрібен час. Проте ця діяльність є дуже важливою для всіх: і для тих, кого виховують, і для тих, хто виховує. Отож моральне виховання є невід'ємною складовою формування особистості, моральних цінностей та орієнтирів для життя.

Список використаних джерел

1. Волошина О. Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського та моральне виховання учнів нової української школи. *Ідеї В. Сухомлинського як основа концепції нової української школи*. 2023. С. 99-104.
2. Михальчук О. Теоретичні аспекти морального виховання особистості дитини дошкільного віку. *Вісник Черкаського університету. Сер. «Педагогічні науки»*. 2018. №10-11. С. 59-65.
3. Сіданіч І. Теоретико-педагогічні аспекти духовно-морального виховання дітей у вітчизняній школі 20 століття. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2013. С. 186-197.

Христина НАУМЕНКО
магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – кандидат пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Любов ПРОКОПІВ)

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Освітня система минулого виконувала здебільшого дві ключові функції: економічну (підготовка робочої сили) та соціальну (виховання молоді). Проте, з 1990-х років розпочався поступовий процес зміни мети, завдань, характеру та функцій освіти, методів її викладання, а також ролей тих, хто вчиться, та тих, хто навчає, а також місця освіти в житті суспільства і людини. Відбулася деконструкція соціальної обумовленості освіти.

У сфері вищої педагогіки цього часу спостерігався значний прогрес. Було проведено чимало досліджень професійно-педагогічної компетентності як складової професійної культури викладача (В.Р. Басараб, М.К. Бирка, А.В. Василюк [та ін.]). Вони базувалися на гуманістичній особистісно-розвивальній парадигмі та сприяли розробці концепції професійного та особистісного розвитку викладача в умовах закладів вищої освіти (ЗВО) [2]. Важливим аспектом стало становлення викладача як суб'єкта педагогічної діяльності, основою якої є саморозвиток, активне вдосконалення внутрішнього світу та трансформація стилю життєдіяльності.

Процес професіоналізації викладача вчені пов'язують із розвитком педагогічної компетентності, емоційної стійкості, гнучкості, творчої активності та здатності до інноваційної діяльності (Н.В. Глинянюк, Р.К. Гуревич, Д.Я. Коломієць, В.К. Чубук та ін.).

Дослідники зазначають, що наприкінці ХХ століття найбільшою загрозою для існування людства стало не стільки глобальне погіршення умов, скільки зростаючий розрив між швидкими змінами навколишнього середовища та внутрішнім світом людини [3].

Американський фахівець у галузі освіти дорослих М.Ш. Ноулз вважав, що вихід із цієї кризи можливий через створення спеціальних програм, які сприяли б підвищенню компетентності дорослих до рівня, відповідного умовам динамічного світу. Він підкреслював, що основним завданням має стати формування компетентних людей, здатних застосовувати знання в умовах, що постійно змінюються, і які могли б продовжувати самоосвіту протягом усього життя [1, с. 36]. Сьогодні зрозуміло, що навчання необхідне не тільки для підготовки до дорослого життя, а й для самого існування людини [1, с. 40].

Л.С. Кобиляцький відзначав, що існуюча організація освітнього процесу у ЗВО не забезпечує належної підготовки студентів до ефективної професійної діяльності, оскільки період подолання так званого порогу "професійної компетентності" залишається значним.

Американські педагоги звернули увагу на те, що нові умови та виклики ХХІ століття вимагають від викладачів нових компетентностей, зокрема, щодо підтримки дисципліни в класі, співпраці з колегами та детальної оцінки результатів навчання [4].

Японський консультант М. Томинага критикував застарілі освітні практики, стверджуючи, що німецька система освіти акцентує увагу на засвоєнні фактів, а не на здатності вирішувати проблеми. Він також зазначав, що ця система не сприяє навчанню протягом усього життя, що є ключовим аспектом для успішної професійної реалізації в сучасних умовах [1, с. 85-86].

У нашій країні ця проблема загострилася з переходом до ринкової економіки, коли багато випускників ЗВО не можуть знайти роботу за спеціальністю.

Сучасна професійна сфера повинна працювати з новими категоріями, такими як компетенції. Якщо під час цієї трансформації викладач організовує технологічну взаємодію зі студентами, то у них розвиваються такі навички, як: технічне мислення (уміння втілювати ідеї в життя), комунікативні здібності (вміння розуміти та бути зрозумілим), а також рефлексивні вміння (усвідомлення власних дій). У випадку, коли педагогічний процес не залучає учасників до продуктивної діяльності, вони стають простими споживачами знань. Споживацька позиція є основною проблемою адаптації до ринкових умов. Одним із технологічних підходів до подолання цієї проблеми є проєктна діяльність майбутніх викладачів.

Список використаних джерел

1. Алексейчук І.С. Творчість та особливості інтеграції Української системи освіти в Європейський освітній простір. *Педагогіка і психологія формування особистості*, 2018. Вип. 18. С. 81-86.
2. Вільш І. Вибір професії: особистісний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика. Зб. наук. праць* 2022. Вип. 1. С. 36-53.
3. Іванів О. Професійна компетентність як складова професійної діяльності викладача ВНЗ *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 1. С. 25-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2016_1_4
4. Парадюк Н., Панасюк О. Інноваційні технології: креативно-виховний аспект: монографія. Луцьк: Твердиня, 2009. 164 с.

Марта ОЛЕКСЮК
*аспірантка 3 року навчання
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор пед. наук, професор В.В. СТИНСЬКА)*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ЦЕНТРАХ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Сучасний зміст центрів розвитку дітей передбачає гармонійний і всебічний розвиток дитини. Зокрема, Базовий компонент та чинні програми дошкільної освіти орієнтують педагогів на реалізацію в практичній діяльності цілісного підходу до розвитку, виховання та навчання дитини, що передбачає формування життєздатної, свідомої, всебічно розвиненої, творчої особистості.

З огляду на це, розвиток творчих здібностей стає одним із пріоритетних завдань сучасної освіти в сучасних умовах. Саме художня діяльність створює сприятливі умови для формування естетичного ставлення до дійсності, пробуджує бажання творити нове, цінне для людства і суспільства. Враження дошкільного дитинства зберігаються в пам'яті на все життя і вирішують подальший розвиток дитини. Отже, дитинство – це найсприятливіший період життя для художньо-творчого виховання та розвитку дитини, коли в емоційному сприйнятті дитини зароджуються витoki майбутньої творчої особистості [1].

Пошук шляхів організації дитячого життя таким чином, щоб дитина могла реалізувати свою пізнавальну і творчу діяльність, постійно перебуває в центрі уваги вчених, дослідників і педагогів-практиків.

Відомі психологи та педагоги (Н.О. Ветлугіна, Л.С. Виготський, В.В. Давидов, О.В. Запорожець, В.Т. Кудрявцев, О. І. Кульчицька, Є.В. Суботський та ін.) довели, що творчі здібності яскраво проявляються в дошкільному дитинстві і розвиваються в процесі спеціально організованого навчання, коли діти оволодівають суспільно виробленими засобами діяльності.

Мета – визначити оптимальні умови для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва.

Сучасне життя в усіх його проявах стає все більш різноманітним і складним. Чим далі, тим більше вимагає від людини не шаблонних, буденних дій, а рухливості мислення, швидкої орієнтації, творчого підходу до вирішення великих і малих завдань.

Природа щедро наділила кожную здорову дитину можливостями для розвитку, і необхідно лише знайти, як реалізувати ці можливості, і тоді кожна здорова дитина зможе піднятися до найбільших висот творчої діяльності. Багато залежить від того, хто буде поруч з дітьми, коли вони зроблять свої перші кроки у складний і багатогранний світ мистецтва.

Здібності – це індивідуальні особливості людини, які є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду діяльності, які не зводяться лише до накопичення знань, умінь і навичок, вони виявляються у швидкості, глибині, силі та тривалості. оволодіння засобами і способами діяльності.

Творчі здібності – це властивості особистості, які дають змогу успішної творчої діяльності. У процесі свого розвитку творчі здібності проходять кілька етапів, і для того, щоб певна здатність піднялася на більш високий рівень у своєму розвитку, необхідно, щоб вона була достатньою мірою представлена вже на попередньому етапі [2].

Образотворча діяльність важлива для всебічного розвитку особистості. У процесі створення образу у дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворча діяльність дає можливість виразити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити це в художніх творах.

Образотворче мистецтво – вид художньої творчості, метою якого є відтворення навколишнього світу. Образотворче мистецтво посідає особливе місце серед інших естетичних цінностей. Вона постає перед нами у вигляді творів живопису, графіки, скульптури, архітектури і сприяє пізнанню навколишнього світу через художні образи.

Художній образ – характерна для мистецтва форма відображення навколишнього світу, думок, почуттів чи уяви митця за допомогою виражальних засобів образотворчої мови.

Успішний розвиток творчих здібностей засобами образотворчого мистецтва можливий лише за умови створення певних умов, що сприяють їх формуванню.

Такими умовами є:

- Створення дорослими комфортного середовища, відповідного психологічного середовища, заохочення прагнення дитини до творчості.
- Ранній фізичний та інтелектуальний розвиток дітей. (Раннє знайомство з різними інструментами та матеріалами).
- Забезпечення всіма необхідними матеріалами для художньої діяльності дітей.
- Моделювання педагогічного процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, інтеграція різних видів діяльності дітей.
- Надання дитині свободи у виборі діяльності.
- Розумна, доброзичлива допомога (а не порада) дорослих.
- Використання виробів дитячої творчості для подарунків малюкам та рідним, для оформлення інтер'єру приміщень, для виставок, ігор тощо [3].

Отже, чим різноманітнішими будуть умови, в яких відбувається образотворча діяльність, зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми, а також матеріали, з якими вони діють, тим інтенсивніше розвиватимуться образотворчі здібності дітей.

Творчий процес – це справжнє диво, діти розкривають свої унікальні здібності та відчувають радість, яку приносить їм творчість. Тут вони починають

відчувати переваги творчості і вірять, що помилки - це лише кроки до досягнення мети, а не перешкода, як у творчості, так і в усіх аспектах їхнього життя.

Головне завдання педагогів і батьків – не вчити дитину «як має бути» і «як правильно», і навіть не шукати в дитячих роботах схожість з реальними предметами і образами. Ваше головне завдання сьогодні – хвалити і захоплюватися будь-якими спробами зобразити що-небудь і всіляко заохочувати ці спроби.

Список використаної літератури

1. Біла І.М. Розвиток художнього сприйняття в дошкільному віці. Практична психологія та соціальна робота. 2014. № 1. 4-8 с.
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 5-16 с.
3. Дронова О.О. Педагогічні умови розвитку образотворчої діяльності старших дошкільників у просторі художніх матеріалів і технік. Наука і освіта. 2011. № 4. 146-150 с.

Олеся ПОЛЯК

*магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор історичних наук, професор Б.П. САВЧУК)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Одним з найважливіших завдань сучасної вищої освіти є розвиток творчих здібностей майбутніх викладачів. Ця проблема стає все більш актуальною на тлі швидких змін у суспільстві, що потребують від сучасних педагогів не тільки глибоких знань у галузі, але й здатності генерувати нові ідеї, критично мислити та адаптуватися до нових умов. Творчість у викладацькій діяльності відіграє ключову роль, адже вона сприяє вдосконаленню освітнього процесу, стимулює інтерес до навчання та розкриває потенціал як викладачів, так і студентів.

Творчість – це фундаментальна риса людської діяльності, яка полягає у створенні нових, оригінальних продуктів, що мають соціальну, матеріальну або духовну цінність. У філософському сенсі творчість є процесом, який включає у себе перехід від існуючої реальності до нової, більш досконалої. Наприклад, філософи античності, такі як Платон, визначали творчість як акт, що сприяє переходу від небуття до буття. Пізніше такі мислителі, як Кант і Спіноза, підкреслювали, що творчість є проявом сутності людини, її здатністю впливати на дійсність.

У працях американського психолога Е. Фромма поняття «творчість» тлумачиться як здатність дивуватися і пізнавати; як уміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях; як спрямованість на відкриття нового і здатність до усвідомлення нового досвіду. А психолог Дж. Гільфорд вважав, що головною особливістю творчості є здатність знаходити велику кількість різних ідей з одного джерела інформації.

На думку В. Й. Векслера та П. Л. Капиці, здатність до творчості є вродженою, бо для того, щоб, наприклад, співати, треба мати голос, щоб танцювати, треба мати хист, щоб писати добрі вірші, треба мати талант [4].

У педагогіці творчість розглядається як важливий компонент навчального процесу, оскільки вона дозволяє викладачу та студентам відходити від стандартів і шукати нові підходи до вирішення проблем. Творчий викладач здатен адаптувати матеріал до індивідуальних потреб студентів, мотивувати їх до самостійного пошуку знань та до створення власних нових ідей.

У літературі, як правило, виділяють три основні види творчості: наукова (пізнавальна), технічна; мистецька (художня). Основним критерієм творчості в пізнавальній діяльності особистості є повний або частковий самостійний пошук і перелік можливих варіантів руху до мети та створення в повному або частковому вигляді нового продукту. Ступінь повноти самостійності, пошуку і створення нового продукту, в цьому випадку, визначають три рівня творчості:

низький, середній, високий. При цьому, для одного рівня творчості характерне використання наявних знань і розширення сфери їх застосування, для іншого створення абсолютно нових знань, які змінюють звичайний погляд на об'єкт, матеріал та соціум в цілому. Отож, творча особистість бачить результати, які становлять новизну, а нетворча – лише «доцільні (очевидні) результати»

У навчальному процесі важливо поєднувати всі три види творчості, щоб розвивати в студентів здатність не тільки засвоювати знання, але й створювати нові інноваційні підходи у своїй діяльності [2, с. 21].

Творчий процес складається з кількох ключових етапів, кожен із яких відіграє важливу роль у формуванні кінцевого результату. Успішне проходження через ці етапи забезпечує досягнення інноваційного рішення та втілення його у реальність. Розглянемо ці етапи детальніше:

Перший етап – підготовка. Підготовчий етап є початковою фазою творчого процесу, під час якої людина збирає та аналізує наявну інформацію. На цьому етапі відбувається глибоке занурення у проблему. Виконавець намагається чітко окреслити задачу, зібрати якомога більше матеріалу, який стосується даного питання, та систематизувати його. Важливо не лише мати достатньо фактів і даних, але й розуміти, як ці елементи можуть бути пов'язані між собою. Це може включати вивчення вже існуючих підходів, аналіз схожих проблем або пошук потенційних рішень у літературі, наукових дослідженнях, практичному досвіді тощо.

На цьому етапі необхідно розвивати критичне мислення, адже саме на основі його аналізу вдається відрізнити корисну інформацію від зайвої або хибної. Однак важливо пам'ятати, що цей етап є лише початком, і рішення може

залишатися неочевидним, незважаючи на всі зусилля. Саме тому підготовка часто є досить тривалим і ресурсомістким процесом.

Другий етап – фрустрація. Після того як всі зібрані дані були проаналізовані, може настати момент, коли людина відчуває емоційний і розумовий застій. Цей стан називається фрустрацією і є однією з ключових стадій творчого процесу. Фрустрація виникає тоді, коли здається, що рішення знайти неможливо, і всі зусилля виявляються безуспішними. Часто людина починає сумніватися у своїх силах або правильності обраного підходу.

Хоча фрустрація є складним і навіть виснажливим етапом, саме вона зазвичай стає сигналом того, що підсвідомий процес мислення вже розпочався. Під час фрустрації мозок продовжує працювати над проблемою навіть тоді, коли свідомо це не відчувається. Важливо, щоб людина на цьому етапі не здавалася і не відмовлялася від пошуку рішення, оскільки саме глибоке емоційне залучення до проблеми часто веде до наступного етапу – інкубації.

Третій етап – інкубація. Етап інкубації є своєрідним "періодом відпочинку" для свідомості, але в цей час підсвідомі процеси продовжують працювати над проблемою. Під час інкубації мозок переробляє інформацію, яку він отримав на підготовчому етапі, і намагається знайти несподівані зв'язки між різними елементами. Інкубація часто відбувається поза межами активної розумової діяльності: під час сну, прогулянки, фізичних вправ або навіть виконання рутинних завдань.

Цей етап важливий тим, що дозволяє уникнути перенапруження, яке може виникнути внаслідок тривалого інтенсивного мислення. Відволікання від проблеми дає можливість мозку працювати більш гнучко та неформально, що часто веде до несподіваних рішень [2, с. 23].

Четвертий етап – інсайт. Після періоду інкубації раптово настає момент інсайту – це осяяння, коли рішення проблеми стає очевидним. Цей етап часто характеризується відчуттям миттєвого розуміння або розв'язання, яке виникає ніби само собою. Інсайт є результатом тривалої внутрішньої роботи, яка відбувалася підсвідомо, і саме завдяки інкубації відбувається процес усвідомлення.

Інсайт може бути як несподіваним прозрінням, так і логічним продовженням попередньої роботи. Він є кульмінаційним моментом творчого процесу, коли з'являється новий підхід до вирішення задачі, що здавалася нездійсненною.

П'ятий етап – розробка. Проте інсайт сам по собі не є завершенням творчого процесу. Наступний етап – розробка, під час якої знайдене рішення перевіряється на практиці. Розробка полягає у вдосконаленні ідеї, її адаптації до реальних умов, а також у пошуку способів застосування у конкретній ситуації.

Це також етап критичної оцінки, коли людина має впевнитися в тому, що рішення дійсно працює і є ефективним. Необхідно перевірити ідею на практиці, усунути можливі недоліки та вдосконалити її. Інколи після інсайту виникає потреба в додаткових доопрацюваннях, які знову можуть вимагати повернення до попередніх етапів.

Для розвитку творчих здібностей у студентів важливо допомогти їм навчитися проходити через усі ці етапи. Це дозволить їм глибше розуміти сутність проблем і шукати ефективні рішення.

Творча особистість - це цілісна людська індивідуальність, яка виявляє розвинені творчі здібності, творчу мотивацію, творчі вміння, що забезпечують їй здатність породжувати якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, що в більшій чи меншій мірі змінюють на краще життя людини [5].

Процес формування творчої особистості починається зі стимулювання активності та інтересу до пошуку нових шляхів вирішення завдань. Викладач, який розвиває у собі творчу особистість, стає взірцем для своїх студентів, демонструючи, як критично мислити, вирішувати проблеми і постійно вдосконалювати свої знання.

Ключовими факторами, що впливають на розвиток творчих здібностей майбутніх викладачів, є свобода самовираження, індивідуальний підхід до навчання та створення психологічно комфортного освітнього середовища. У сучасній педагогіці важливо відмовитися від авторитарно-дисциплінарних методів і переходити до особистісно-орієнтованого підходу, де кожен студент має можливість розкрити свій потенціал.

Наприклад, використання методу фасилітації, коли викладач виступає не просто в ролі джерела знань, а як наставник, що допомагає студентам самостійно формулювати питання і шукати на них відповіді, є одним із ефективних засобів розвитку творчих здібностей. Крім того, важливо мотивувати студентів на активну участь у творчій діяльності через створення інтерактивних і нестандартних форм навчання.

Свобода самовираження є основною умовою розвитку творчих здібностей. Студенти, які мають можливість вільно висловлювати свої думки, генерувати ідеї та експериментувати, розвивають свою впевненість у власних силах. Вони стають активними учасниками навчального процесу, здатними до самостійного мислення та критичного аналізу інформації.

Створення творчого середовища передбачає відсутність тиску з боку викладачів, адміністративного контролю, а також наявність довіри до студентів і підтримки їхніх починань. Кожен студент має право на помилку, адже саме через помилки відбувається процес навчання і вдосконалення.

Підготовка викладачів до творчої діяльності включає кілька важливих компонентів. По-перше, це теоретична підготовка, яка забезпечує оволодіння знаннями про основні аспекти творчості, її природу та методи розвитку. По-друге, важливою є методична підготовка, що включає вивчення інноваційних методів навчання та нестандартних підходів до вирішення педагогічних завдань.

Крім того, значну роль відіграє практична підготовка, яка включає організацію педагогічних експериментів, участь у творчих проєктах та науково-дослідницькій діяльності. Це дозволяє майбутнім викладачам на практиці застосовувати отримані знання і вдосконалювати свої навички.

Педагогічна майстерність є однією з найважливіших складових професійної діяльності викладача. Майстерність полягає у здатності викладача адаптуватися

до змін у суспільстві, розвивати творчі здібності своїх студентів та вдосконалювати освітній процес.

Педагогічна компетентність також є ключовим аспектом. Вона передбачає володіння сучасними методиками викладання, глибоке розуміння предмету та здатність застосовувати інноваційні технології у процесі навчання. Компетентний викладач постійно вдосконалює свої знання і навички, щоб відповідати вимогам часу [1].

Сучасна освіта потребує використання інноваційних методик, які допомагають розвивати творчі здібності студентів. Наприклад, метод проектів, коли студенти самостійно розробляють і реалізують творчі завдання, сприяє розвитку їхньої самостійності та відповідальності. Крім того, використання інтерактивних технологій, таких як онлайн-дискусії, інтерактивні лекції та симуляції, дозволяє студентам занурюватися в проблематику предмету і генерувати нові ідеї [3, с. 6].

Для розвитку творчих здібностей важливо створити середовище, яке стимулюватиме студентів до активної участі в навчальному процесі. Це може бути досягнуто через створення проблемних ситуацій, які вимагають нестандартного підходу до вирішення, а також через організацію творчих заходів, що сприяють обміну ідеями.

Інтерактивні методи навчання, такі як креативні проекти, групова робота, дискусії та дебати, сприяють розвитку критичного мислення, здатності швидко реагувати на нові виклики та генерувати оригінальні ідеї. Діалогічні методи допомагають студентам розвивати комунікативні навички, що є важливим аспектом творчої діяльності.

Оцінювання творчої діяльності студентів має бути багатогранним і враховувати не тільки результат, але й процес, в якому студент брав участь. Важливо оцінювати здатність студента до генерування нових ідей, його активність у навчальному процесі та готовність до самостійного пошуку рішень. Оцінка має бути не тільки засобом контролю, але й стимулом до подальшого розвитку.

Отже, творчі здібності є однією з основних якостей, які необхідно розвивати у майбутніх викладачів вищої школи. Освітній процес має бути спрямованим не лише на передачу знань, але й на розвиток здатності студентів до творчого мислення, самостійного пошуку нових підходів та прийняття нестандартних рішень. Формування творчої особистості потребує створення відповідного середовища, яке стимулюватиме активну участь студентів у навчальному процесі.

Інтерактивні та діалогічні методи навчання, використання інноваційних технологій та створення умов для самовираження сприяють розвитку творчих здібностей і допомагають студентам стати не просто фахівцями у своїй галузі, але й креативними, самостійно мислячими особистостями.

Список використаної літератури

1. Загрибельна Н.В. Методична розробка «Професійний розвиток педагога як складова його творчої індивідуальності».

URL: <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-profesiyniy-rozvitok-pedagoga-yak-skladova-yogo-tvorcho-individualnosti-171034.html> (дата звернення: 17.09.2024).

2. Костю С. Й. Психологія творчості: курс лекцій з дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 053 «Психологія, 2018. 46 с.

3. Паска Т. В. Інноваційні підходи до підготовки педагогів для впровадження сучасних освітніх технологій та стимулювання творчості у здобувачів освіти в Україні. 2024. 13 с.

4. Сутність, природа, структура і різновиди творчості - бібліотека buklib.net. URL: <https://buklib.net/books/33148/> (дата звернення: 17.09.2024).

5. Творча особистість - головна мета виховання. URL: <https://osvita.ua/school/method/upbring/1476/> (дата звернення: 17.09.2024).

Богдан ПЛЯСУН

аспірант кафедри педагогіки та

освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика,

педагогічний факультет,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

(Наук. керізн. – к. пед. н., доцент В.М. КОВАЛЬЧУК)

ПІДХІД ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗВО УКРАЇНИ В ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

На даний час існують багато застосунків, які в тій чи іншій мірі покривають потреби у візуалізації, спрощення оцінювання та розширення можливостей пояснення. Для прикладу, рішення щодо дистанційного навчання, висвітлено у статті Гузь Л.А. та Фінагіна О.В [1], де безпосередньо запропонована модель впровадження дистанційного навчання у ЗВО чи застосування VR в освіті, про що йдеться в статті Слупської Я.О. та Шкуренко О.В.[2]. Та, на жаль, не існує системи яка б комплексно підходила до вирішення цих проблем. Поєднання інформаційних технологій, які були створені лише під певні потреби, в один механізм дозволить освіті вийти на новий рівень. Реалізація подібного проекту забезпечить чіткий механізм оцінювання, модифікації, заміни, чи додавання такого застосунку в освітню діяльність.

В експериментальній частині роботи необхідно дослідити різноманітні програмні та апаратні засоби що вже використовуються чи планують бути впроваджені в освітню діяльність. Серед таких пристроїв є засоби доповненої реальності, інтерактивні дошки, пристрої віддаленої взаємодії із реальним та віртуальними середовищами в лабораторних умовах. Щодо програмних засобів, то сюди відноситиметься системи оцінювання та оновлення інформації на базі всесвітньовідомих та перевірених знань, в більшій мірі подібні програмні забезпечення працюють на базі нейронних мереж, що піддаються вдосконаленню та мають змогу пристосовуватися до потреб користувача. Та не лише програмами III можна обійтися, добре спроектовані інформаційні системи мають

реалізовувати загальний підхід до керування усіма модулями, в даному випадку це система що надає змогу поєднувати обрані засоби разом покриваючи їхні особисті недоліки.

При оцінці засобів варто розглядати дві вибірки а саме: засоби що формують модулі системи для покриття потреб користувачів, а також сама система об'єднання, а точніше можливі її концепції. Тобто в нашому випадку вибір навчання не є ефективним підходом, саме тому проводиться «цільова вибірка» тих чи інших засобів та концепцій. Для формування таких вибірок планується до застосування різні технології пошуку та опитування.

На формування вибірки модульних засобів впливають такі критерії, як:

- ціна;
- довговічність;
- зручність використання;
- оцінка використання засобу по призначенню;
- можливість інтеграції в глобальну систему;
- можливі негативні впливи засобу.

Критерій що формують вибірку концепцій системи поєднання:

- зручність використання;
- зрозумілість;
- можливість масштабуватися в залежності до потреб користувачів;
- можливість модифікувати модулі;
- здатність подібних систем до самостійного об'єднання;
- інші види функціональних та не функціональних можливостей.

Працюючи із подібним завданням ми маємо справу із польовими експериментами, адже лише реальні відгуки можуть нам сказати чи достатньо хорошою є система, чи добре підбрані модулі для задоволення відповідних потреб в навчанні та освітній діяльності та чи правильно спроектована система.

Вибір місця проведення дисертаційного дослідження, а саме впровадження комплексного підходу використанні інформаційних технологій залежить від багатьох факторів. Один із таких факторів є бажання освітньої структури до подібного експериментального дослідження. Тобто перед спробами провадження необхідно провести опитування серед студентів та викладачів. Адже в разі відсутності бажання використовувати подібну систему самими учасниками спотворить загальну картину цінності такого дослідження. Після локалізації місця провадження такої системи варто не лише забезпечити освітній заклад усім необхідним, а й провести відповідні курси по користуванню. Слід зауважити оскільки це впровадження відбувається під час навчання, щоб не спричиняти затримку в затверженому розкладі, забезпечується альтернативна форма навчання (яка була до впровадження системи). То ж у разі технічного збою, виклад матеріалу не буде перерваний. Під час проведення такого експерименту слід слідкувати за умовами використання та зберігання відповідних пристроїв, а також да тенденцією змін задоволення зі сторони користувачів.

Список використаних джерел

1. Гузь Л. А., Фінагіна О. В. Новітня модель впровадження дистанційного навчання в вищих навчальних закладах України. *Вісник транспорту і промисловості*. 2015. С. 211-215.

2. Слупська Я. О., Шкуренко О. В. Застосування віртуальної реальності (VR) в освіті. *Молодий вчений*. 2022. Вип. 109. С. 82-88.

Олександр РАДЧЕНКО

*аспірант спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту*

*імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,*

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор пед. наук, професор О.С. КОНДУР)*

Важливість моделювання гармонійної сім'ї

У сучасному світі, де швидкі темпи життя і постійні зміни є невід'ємною частиною нашого існування, сім'я залишається однією з основних цінностей суспільства. У Законі України «Про освіту» наголошено про важливість сімейного виховання як невід'ємної частини здорового розвитку особистості. Сім'я не просто формує основу для академічного успіху дітей, але й є осередком моральних, соціальних і культурних цінностей, які передаються з покоління в покоління.

Сім'я, як найменша ланка суспільства, неперервно відчуває вплив усіх змін, що відбуваються у країні, і в той же час сама впливає на загальний розвиток соціуму. Вдосконалюючи свій виховний потенціал, кожна окрема сім'я вдосконалює усе українське суспільство в цілому.

Для того щоб сім'ям було легше знайти орієнтир вдосконалення, так важливо досліджувати, аналізувати і чітко моделювати те, що ми називаємо гармонійна сім'я. Особливо важливим це питання постає в контексті виховання дітей. Та сім'я позитивно впливає на формування особистості дитини, яка допомагає дитині відчувати себе рівноправним членом сімейного колективу, де її люблять; вона має у сім'ї свої права і свої обов'язки; до її потреб ставляться з розумінням. Така сім'я створює душевний комфорт, рятує від нервових переживань. Саме в таких сім'ях діти найбільше цінують поради і допомогу батьків, наслідують їх особистий приклад. У нормальній сімейній обстановці дитина виростає доброзичливою, гуманною, здібною до співчуття, спокійною, оптимістичною, добрим товаришем, з почуттям гумору, має тверді етичні правила. Отже, для нормального розвитку дитини потрібна щаслива, повноцінна сім'я, де щасливі між собою батьки, батьки і діти [1].

Україна, як і багато інших країн, стикається з безліччю викликів, пов'язаних з формуванням сімейних цінностей. Зміни у соціально-економічній сфері, культурні трансформації та вплив сучасних технологій створюють нові умови.

Система ціннісних орієнтацій сім'ї не є сталою протягом усього її життєвого циклу. Загальносімейні цінності не завжди охоплюють ціннісні орієнтації кожного з подружжя. Діапазон ціннісних орієнтацій окремих осіб родини може

бути вузчий або ширший від загальносімейних. Чим ширший обсяг індивідуальних цінностей подружжя, тим більше в них можливостей для взаєморозуміння, тобто для єдності [2].

За допомогою аналізу основних аспектів формування гармонійної сім'ї в Україні з урахуванням впливів державної діяльності та соціальних трансформацій на сімейні відносини, можна сформулювати орієнтири для побудови сімейних цінностей.

Список використаних джерел

1. Лотанюк Г.С. Особливості виховання дітей у благополучних і неблагополучних сім'ях. Ніжинський держ. у-тет імені Миколи Гоголя, 2018. 54 с.

2. Логінова Т.Ю. Вплив професійної зайнятості подружжя на рівень конфліктності в сімейних стосунках. Вісник психології і соціальної педагогіки, 2010, вип. 3.

Олександр САВЧУК

*аспірант спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,*

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – канд. пед. наук, доцент І.В. ЄГОРОВА)*

НАВИЧКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ І ВИХОВНИЙ АСПЕКТ: АНАЛІЗ ПІДХОДІВ У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

На відміну від проблеми формування та розвитку навичок критичного мислення у ЗВО, питання формування звички до використання критичного мислення залишається менш вивченим як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Це викликає необхідність більш детального аналізу підходів до розвитку критичного мислення, враховуючи виховну функцію педагогіки, яка могла б сприяти не лише формуванню навички, але й перетворенню її у стійку звичку.

Ці тези спрямовані на дослідження та аналіз наукових підходів до розвитку критичного мислення в українських та зарубіжних дослідженнях, зокрема акцентуючи увагу на розмежуванні понять навички та звички у контексті виховної функції педагогіки.

Головною метою цієї роботи є дослідження ролі, яку українські та зарубіжні вчені відводять вихованню звички використовувати навички критичного мислення студентами закладів вищої освіти. Ми прагнемо визначити, наскільки ці дослідження акцентують увагу на формуванні звички до критичного мислення поряд із розвитком відповідних навичок. Особлива увага приділяється

порівнянню різних підходів та методик, що використовуються в освітньому процесі для підтримки розвитку критичного мислення.

У своєму дослідженні ми зосередилися на аналізі різноманітних наукових підходів до розвитку критичного мислення, представлених у вітчизняній та зарубіжній літературі. Основні джерела даних включали наукові статті, дисертаційні роботи, а також результати емпіричних досліджень.

В результаті аналізу наукових досліджень, було встановлено, що більшість авторів зосереджуються на формуванні критичного мислення як навички, яка розвивається через різні методи навчання. Зокрема, в роботах таких дослідників як Роберт Енніс та Пітер Фачіоне критичне мислення розглядається як ключова навичка, яка є необхідною для успіху в академічному та професійному житті [3, с.5], [4, с.23].

Роберт Енніс підкреслює, що критичне мислення включає в себе дві основні категорії: здібності та нахили. Здібності включають здатність аналізувати аргументи, оцінювати достовірність джерел, робити і оцінювати висновки. Нахили ж пов'язані з мотивацією до застосування цих здібностей у повсякденному житті [3, с.6]. Однак, більшість досліджень акцентують увагу саме на розвитку здібностей, залишаючи питання формування нахилів менш дослідженим.

Дослідження Лінди Муравскі також підкреслює важливість розвитку критичного мислення як навички, яка може бути використана як у класі, так і поза ним. Вона зазначає, що студенти, які використовують критичне мислення, підходять до навчання більш усвідомлено, ставлять більше запитань і активно беруть участь у навчальному процесі [5, с.25].

Українська дослідниця О. Пошетун визначає критичне мислення як активний, цілеспрямований, самостійний і дисциплінований процес та наголошує на його ролі у формуванні громадянської відповідальності та розвитку загальних пізнавальних здібностей. В її роботі «Критичне мислення як педагогічний феномен» акцентується увага на важливості використання інтерактивних методик, таких як рольові ігри та дискусії, для стимулювання критичного мислення у студентів [1, с.9].

Дослідження С. Терно вказують на важливість критичного мислення в умовах сучасного інформаційного суспільства, де студенти мають навчитися не лише аналізувати, але й критично оцінювати інформацію з різних джерел. Він підкреслює, що критичне мислення є ключовою навичкою для успішної інтеграції у глобалізованому світі [2, с.6].

Проте, питання формування стійкої звички до використання студентами критичного мислення в навчанні та поза межами ЗВО залишається менш розкритим. Важливо не лише навчити студентів критично мислити, але й мотивувати їх до постійного використання цих навичок у повсякденному житті.

Дослідження З. Стракової та І. Цимерманової також підтримує цю точку зору, наголошуючи, що критичне мислення є більше, ніж просто навичка – це процес, який вимагає постійної практики і саморефлексії для досягнення успіху [6, с.4].

Впровадження виховних функцій педагогіки у навчальний процес може сприяти формуванню стійкої звички до використання критичного мислення. Це

включає інтеграцію методик, які б сприяли розвитку нахилів до критичного мислення, таких як активне слухання, відкритість до нових ідей та аналіз різних точок зору.

Зокрема, методи навчання, які включають рефлексію та обговорення, можуть бути ефективними у формуванні таких нахилів. Наприклад, використання кейс-методів, де студенти повинні аналізувати ситуації з реального життя, може допомогти їм зрозуміти важливість критичного мислення у повсякденних ситуаціях.

Важливо також зазначити, що формування звички до критичного мислення вимагає тривалого часу і постійної практики. Це не може бути досягнуто лише через короткострокові навчальні програми або окремі курси. Потрібна систематична і цілеспрямована робота протягом всього періоду навчання у ЗВО.

Одним з можливих підходів є створення середовища, яке б стимулювало студентів до постійного застосування критичного мислення. Це може включати використання інтерактивних технологій, які дозволяють студентам активно залучатися до навчального процесу та працювати з інформацією у різних форматах.

Підсумовуючи, можна сказати, що для досягнення комплексного підходу до розвитку критичного мислення необхідно враховувати як навчальні, так і виховні аспекти. Це дозволить не лише розвинути необхідні навички, але й сформувати стійку звичку до їх постійного використання у повсякденному житті.

Впровадження виховних функцій педагогіки у навчальний процес є ключовим для формування стійкої звички до використання навичок критичного мислення. Більшість досліджень зосереджуються на розвитку критичного мислення як навички через різні методи навчання, але питання формування звички до його постійного використання потребує подальшого вивчення. Інтеграція навчальних і виховних методик може значно підвищити ефективність розвитку критичного мислення, що позитивно вплине на успішність студентів як у навчанні, так і в їх подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 89-98.
2. Терно С. Методика розвитку критичного мислення: досвід експериментального дослідження. Історія в школах України. 2007. №9-10. С. 3-11.
3. ENNIS, Robert. Critical thinking: Reflection and perspective Part II. Inquiry: Critical thinking across the Disciplines, 2011, 26.2: 5-19.
4. FACIONE, Peter A., et al. Critical thinking: What it is and why it counts. Insight assessment, 2011, 1.1: 1-23.
5. MURAWSKI, Linda M. Critical thinking in the classroom... and beyond. Journal of Learning in Higher Education, 2014, 10.1: 25-30.
6. Straková Z., Cimernanová I. Critical Thinking Development – A Necessary Step in Higher Education Transformation towards Sustainability. Sustainability. 2018. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10103366>

Ольга СЕНЬКОВСЬКА
студентка I курсу,
кафедри англійської філології,
факультету іноземних мов,
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
(Наук. керівн. – доктор філософії, асистент Н.Я. БАСАРАБ)

ВАЖЛИВІСТЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У наш час найбільшу відповідальність за виховання патріотичної молоді несе українська освіта. Заклади вищої освіти України мають велику вагу в реалізації патріотичних цінностей, їх головним завданням є організація проєктів патріотичного виховання, щоб формувати усвідомлення патріотичного обов'язку, повагу до військових, законів України, а також готовність до захисту країни.

Патріотичне виховання – це цілеспрямований та організований процес розвитку особистості з високою національною свідомістю, почуттям вірності, любові до Батьківщини, готовності до розбудови демократії та виконання своїх громадянських та конституційних обов'язків.

Різноманітні сторони виховання патріотизму були висвітлені у працях відомих педагогів, таких як Христина Алчевська, Софія Русова, Василь Сухомлинський та інші, які зосереджували свою увагу на вихованні любові до рідної землі, формуванні національної свідомості, поваги до історії свого народу [2, с. 1].

А втім, патріот не обмежується пасивною любов'ю до своєї держави, він дбає про націю, прагне розбудовувати культуру, захищає честь своєї країни, примножує її багатство [4, с. 24]. Патріотичне виховання базується на історії козаків, визвольного руху, прикладах героїзму української нації, здобутків у різних галузях.

Наразі цілі національно-патріотичного виховання визначаються через таку систему виховних завдань: формування патріотичних цінностей, переконань; виховання поваги до українського законодавства та державних символів; розуміння зв'язку свободи, прав людини з її патріотичною відповідальністю; участь в державотворчих процесах; формування мовленнєвої культури; спонукання особистості до протидії українофобству, сепаратизму, фашизму [7].

Задля досягнення позитивних результатів громадської діяльності заклад вищої освіти повинен мати тісну взаємодію керівництва, викладачів та здобувачів, зокрема студентського самоврядування, прозоре прийняття рішень і усвідомлення вселюдських принципів, права людини й громадянина пріоритетними.

Як відомо, організація та проведення виховних заходів, спрямованих на формування національної свідомості та громадської активності є однією з провідних форм виховання та позанавчальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Окреслюють такі головні напрями в системі національно-патріотичного виховання студентів закладів вищої освіти:

- духовно-моральний, метою якого є формування ціннісних орієнтацій, принципів та ідеалів на процесах та подіях, які є важливими для українського народу;
- краєзнавчо-історичний, що передбачає ознайомлення студентів із культурними, історичними пам'ятками України (екскурсії, дослідження, подорожі, дослідження життєвого шляху видатних діячів);
- громадянсько-патріотичний, який здійснюється через організацію заходів для формування громадянської позиції, обстоювання національних інтересів (конференції, дискусії, оцінка подій та процесів в Україні та закордоном);
- волонтерсько-патріотичний, реалізація якого виявляється у формуванні у студентів активної громадянської позиції щодо матеріальної, психологічної та фізичної підтримки інвалідів, військових, ВПО, постраждалих від війни тощо;
- військово-патріотичний, який полягає в участі в організаціях, гуртках, що готують молодь до захисту держави, проведення змагань, конкурсів, постановок;
- мистецько-народний, що має на меті ознайомлення студентів з мистецтвом рідного народу, проведення різних заходів на народознавчу, мистецтвознавчу тематику, проведення свят, конкурсів, майстер-класів [1, с. 58-59].

Значимість питання щодо патріотичного виховання студентів зумовлена високим рівнем громадської активності молоді в державотворчих процесах. Процес становлення патріотизму зосереджений на підготовці молоді до активного громадського та політичного життя, а також виховання у неї чіткої позиції щодо поточної суспільно-політичної ситуації в Україні та світі [3, с. 59].

Процес української інтеграції, європоцентризм, виникнення громадських організацій, волонтерських рухів, ідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі розвитку інтересу суспільства до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв української нації [8, с. 97].

У наш час мета вищого навчального закладу – виховати відповідальну молодь, з активною життєвою позицією, яка реалізовує себе у різних сферах. Без пробудження таких моральних явищ, як патріотизм, обов'язок, почуття власної гідності, навряд чи відбудеться поліпшення ситуації в нашій країні [5, с. 72].

На думку О. Макарової «ефективність формування громадянської ідентичності може залежати від таких кроків: розробка загальноузівської (для кожного закладу вищої освіти окремо) програми національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти, яка змогла б об'єднати зусилля науково-педагогічного складу, відповідних служб...» [6, с. 156].

Таким чином, у зв'язку з теперішньою ситуацією в Україні патріотичне виховання здобувачів вищої освіти набуває ще більшої актуальності, оскільки саме студентська молодь здатна змінювати країну та брати участь у її державотворчих процесах. Заклади вищої освіти України повинні створювати сприятливі умови для формування у студентів любові до Батьківщини, поваги до культури та історії свого народу, готовності захищати територіальну цілісність

держави, відчуття власної гідності, здатності ідентифікувати себе українцем, бажання дбати про добробут країни та її населення.

Список використаних джерел

1. Гевко О., Мотичак Н. Організація національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти. *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору: світовий та вітчизняний вимір* : тези доповідей III міжнародної наукової конференції, м. Львів, 23 жовт. 2023 р. Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2023. С. 57–59.
2. Добридень А. В. Національно-патріотичне виховання студентів у закладах вищої педагогічної освіти. Репозитарій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2018. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/8970> (дата звернення: 03.04.2024).
3. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 16. С. 56–63.
4. Ільчук Л. І. Громадянське суспільство у патріотичному вимірі. *Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей* : матеріали XV науково-практичної конференції, м. Київ, 15 трав. 2015 р. Київ : Національна академія управління, 2016. С. 24–28.
5. Келемен А. В., Шинкар І. П. Пріоритетні напрями патріотичного виховання студентів ЗВО. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. № 1 (9). С. 70–72.
6. Макарова О. П. Формування громадянської ідентичності в закладах вищої освіти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. № 3, т. 31 (70). С. 153-157.
7. Національно-патріотичне виховання. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya> (дата звернення: 03.04.2024).
8. Онопрієнко О. В. Патріотичне виховання студентів. *Фізична культура, спорт та здоров'я різних груп населення* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених, м. Черкаси, 5 груд. 2022 р. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2022. С. 96-99.

Інна ХОМЕНКО,
магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Наук. керівн. – канд. пед. наук, доцент Н.М. САЛИГА)

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Вища школа скерована на формування фахової культури, важливими складовими якої є мовна компетентність та комунікативна досконалість. Здобуття вищої освіти передбачає необхідність опанування поняттєвою сферою обраної спеціальності, вербально представленою засобами національної термінології (системою термінів у двох взаємопов'язаних сферах її існування: фіксації та функціонування) і діловою фразеологією професійного спілкування у її парадигматичних й синтагматичних зв'язках. Таким чином, два функційні стилі національної літературної мови науковий та офіційно-діловий – у їх сучасному стані і складають предмет навчання мови спеціальності у закладах вищої освіти.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти є характерною тенденція до посилення комунікативно-мовленнєвої спрямованості освітнього процесу. Сучасна лінгводидактика оперує поняттями мовна компетенція, комунікативна компетенція як показником ступеня володіння мовою, що характеризується умінням використовувати синонімічні засоби, здійснювати перефразовування, відчувати багатозначність слова, його стилістичну та стильову приналежність, тобто усвідомлення мовленнєвої та дискурсивної норми, відмежовування семантично та стилістично правильного від неправильного тощо [7].

Мовленнєва компетентність фахівця виявляється у різних формах спілкування: усне й писемне мовлення, внутрішнє і зовнішнє, діалогічне, монологічне й полілогічне, повсякденне (побутове) і професійне, підготовлене й непідготовлене (спонтанне) [8].

Мовленнєва культура викладача формується за різних взаємопов'язаних умов, як-от: шанування державної мови; читання різних джерел, якими репрезентоване стилістичне розмаїття рідної мови (наукова, художня, публіцистична, офіційно-ділова, юридична література); відстеження змін у нормах української літературної мови, які фіксуються новими редакціями правопису та лексикографічними виданнями; усвідомлення специфічності національних норм у фаховій термінології кожної з мов, якими він послуговується, з метою уникнення помилок на тлі аналогій та подібностей у фактах рідної й нерідної (іноземної) мов [2].

Майстерність викладача говорити є передумовою та засобом впливу на думки й почуття оточуючих, пробудження їхньої уваги, а художнє мислення активізує й логічне мислення студентів. Уміти говорити добре – це значить уміти впливати на людей. Мовленнєва культура є важливим чинником успішної професійної діяльності, надає особі впевненості в собі, у своїй здатності переконувати людей. Н.В. Білик вважає, що аби підвищувати рівень культури мовлення необхідно: – шанувати мову, якою спілкуємося, і людей, з якими спілкуємося; – намагатися, користуючись практично кількома мовами, добре володіти нормами кожної з них, осмислити їх специфіку, не допускати змішування мовних явищ; – багато читати; – незалежно від сфери своєї діяльності стежити за змінами норм, які фіксуються у нових виданнях словників та ін.; – критично і творчо ставитися до написаного і промовленого слова, зв'язуючи його з усталеними нормами і з практикою визнаного зразка [1].

Ефективність професійної діяльності педагога переважно визначається рівнем сформованості в нього майстерного спілкування з іншими учасниками навчально-виховного процесу. За допомогою педагогічного спілкування здійснюється трансляція певного суспільного й професійного досвіду від викладача до тих, хто навчається, а також відбувається обмін особистісними характеристиками, пов'язаними з досліджуваними об'єктами й життям взагалі. Тому, таке спілкування виконує провідну роль у формуванні особистості молодої людини, її самосвідомості, ціннісних настанов і способу життя в загалом.

Аби уникнути занепаду мовленнєвої культури викладачів пропонуємо розглянути наступні поради:

- Концентрація на самоосвіті щодо вдосконалення знань і практичних умінь відповідно до орфоепічних, орфографічних, граматичних та лексичних норм.

Наприклад. Чисте мовлення характеризується відсутністю росіянізмів: *міжпредметні відносини (зв'язки, стосунки,)*; вживання неправильної форми привітання: *Доброго дня! (Добрий день!, але Доброго ранку!)*; помилок у наголошуванні: *КрАвчук (КравчУк)*; тавтології: *теоретична лекція (лекція)*; неправильної форми вибачення: *Вибачаюсь! (Вибачте!, Перепрошую!)* та інше.

- Збільшення словникового запасу (більше шести тисяч слів) та використання у мовленні питомих українських слів.

Наприклад. *Актуальний* – важливий (сучасний, своєчасний), *журнал* – часопис, *консенсус* – згода, *менеджмент* – управління, *абітурієнт* – вступник, *гене́за* – походження, *гіпотеза* – здогад (припущення), *коле́га* – однокашник.

- Розвиток виразності забезпечує ефективність розуміння мовців для успішної комунікації. (*відвідування мовних марафонів, курсів красномовства, виконання фонетичних вправ*).

Наприклад. Артикуляційне відпрацювання фонем <в><ч><р> : «**Вер**едували **вер**еднички, що не **звар**или **вар**еничків. Не **вер**едуйте, **вер**едниченьки, ось **повар**яться **вар**ениченьки.»

- Адекватне вираження думок завдяки правильному підбору висловів, синтаксичних конструкцій, жанру тексту, умов та емоційної спрямованості послуговують найкращим помічником відповідності думкам викладача.

Наприклад. Використання офіційного стилю мовлення через маркери: «товариство», «студентство», «здобувачі», звертання на «Ви».

- Актуальність, поданої педагогом інформації, важливо підкріплювати фактами, прикладами, зображеннями, посиланнями на дослідників, аналітичними даними у виді діаграм, досвідом провідних закордонних лідерів в певній галузі.

Наприклад. Застосування таких конструкцій: «відповідно до...», «згідно з дослідженням...», «покликаючись на...»

- Постійне відстеження та впровадження у своєму мовленні змін у правописі, чинному ДСТУ тощо.

Наприклад. Застосування фемінітивів не лише у мовленні, але і в документообігові: *педагогиня, математикиня, членкиня, професорка, здобувачка, студентка, викладачка, кандидатка, директорка, доцентка, науковиця, розпорядниця, переможниця.*

Отже, майстерне володіння рідною мовою на професійному рівні, вміння виразно висловлювати свої думки, компетентність у всіх її аспектах, постійне самовдосконалення і розвиток, ініціативність та творчий підхід – це те, над чим потрібно працювати кожному, хто бере відповідальність навчати.

Дослідження та подальший розвиток проблеми мовленнєвої компетентності у вищій школі можуть сприяти вирішенню освітніх та державних питань, пов'язаних з мовною культурою.

Список використаних джерел

1. Білик Н. В. Мовленнєва культура викладача. *Українська мова і нація*, Хмельницький. 2012. С. 21–24.
2. Грабар І. В. Культура мовлення : навч. посіб. Миколаїв : НУК, 2023. 228 с.
3. Грона Н. В. Культура мовлення як складник професійно-педагогічного спілкування. *Гуманітарний корпус* : збірник. Вінниця, 2021. С. 57–59.
4. Клещова О. Є. Культура мови, культура мовлення та правописні норми: лінгвістична вікторина. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Т. 1. С. 1–3.
5. Мацько Л. І. Аспекти мовної особистості у перспекції педагогічного дискурсу. *Дивослово*. 2006. С. 2–4.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2003. 311 с.
7. Осіпова Т. Ф. Паремії як репрезентанти мовлення сучасної людини. *Лінгвістичні дослідження*, Харків. 2007. С. 149–157.
8. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя : зміст поняття. *Наука і освіта*. 2009. С. 93–96.

Наталія ШКОМАР
магістрантка I курсу,
спеціальності «Освітні, педагогічні науки»,
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика,
педагогічного факультету,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Наук. керівн. – канд. пед. наук, доцент Н.М. САЛИГА)

Соціокультурні цінності як предмет наукового аналізу

Сучасні соціально-економічні умови, культурні та морально-етичні пріоритети передбачають переосмислення загальнолюдських світоглядних позицій та кардинальні перетворення системи соціокультурних цінностей загалом і кожної окремої особистості зокрема. Тому нині перед вищою освітою постає проблема формування соціокультурних цінностей майбутнього викладача закладу вищої освіти (ЗВО), на необхідності яких акцентують увагу офіційні урядові документи (Конституція України, Концепція гуманітаризації вищої освіти, Закон України «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція національно-патріотичного виховання молоді та ін.). Безсумнівно, що орієнтація на реформування сучасної вищої освіти передбачає суттєві зміни у системі визначення недвозначних орієнтирів щодо духовних та матеріальних цінностей студентської молоді як пріоритетного напрямку державної політики.

Кожна людина є частиною культури, яка уособлює мову, мораль, цінності, передачу досвіду від покоління до покоління, особливості міжособистісного спілкування тощо. Соціокультурні цінності презентують соціокультурні особливості як окремої особистості, так суспільства загалом. Через те досліджуваний феномен має культурологічне, філософське, психологічне та соціологічне джерело.

У філософській площині проблема соціокультурних цінностей проаналізована В. Андрущенком, Г. Вижлецовим, І. Зязюном, О. Якимовою та ін. Філософи досліджують соціокультурні цінності як основу соціального життя, переважно, у царині аксіології, тобто вчення про сутність та походження цінностей, які регламентують поведінку особистості та реалізацію її можливостей, потреб та інтересів. Тобто філософами трактується поняття «цінності» як фундаментальна основа соціального життя, яка врегульовує соціальний порядок, є наукою про цінності суспільства та людини.

І. Зязюн, аналізуючи архітектуру поняття «соціокультурні цінності», характеризує його у контексті дискурсу студентської молоді, як однієї з активних соціальних груп українського суспільства. За твердженням науковця, окреслений дискурс детермінується як «внутрішніми (проголошення відновлення незалежності України, розбудова молоді держави, відродження національної освіти та культури, утвердження демократії), так і зовнішніми чинниками

(глобалізація, міграційні явища, активний розвиток міжкультурного спілкування тощо» [4].

Е. Заредінова зазначає, що «за своєю сутністю цінності – це регулятори життєдіяльності людини, які відображають у своїй структурній організації та змісті особливості об'єктивної дійсності та, власне, людину в усіх її об'єктивних характеристиках. Це відносно стійке, соціально зумовлене, вибіркоче ставлення людини до сукупності матеріальних і духовних суспільних благ. За своїм характером цінності мають соціальний зміст та виступають регуляторами стосунків між особистістю і суспільством» [2, с.40]. Вчена розробила структуру ціннісно-зорієнтованого освітнього простору, що включає цінності-цілі; цінності-зміст, цінності-завдання; ціннісно-орієнтовану педагогічну взаємодію та результати та аргументовано довела, що «організація освітнього простору на аксіологічних засадах є важливою психолого-педагогічною умовою позитивного впливу на формування свідомості здобувачів вищої освіти, що й обумовлює трьох напрямів його реалізації: 1) цілеспрямоване формування ціннісної свідомості, закріплення в них системи соціально значущих знань, ціннісних переконань; 2) розвиток вольової та емоційно-чуттєвої сфер, їх особистісних якостей згідно з визначених гуманістичних цінностей; 3) формування умінь-цінностей, звичок, забезпечення набуття досвіду практичної поведінки, здійснення вчинків, що узгоджуються з засвоєними на теоретичному рівні цінностями» [2, с.42].

Проблема соціокультурного формування студентської молоді порушена у працях В. Андрущенка, де вчений трактує досліджуваний феномен як «синтез особистісного та загальнолюдського, об'єктивного і суб'єктивного, духовного та матеріального, соціального й природного. Соціокультурні цінності студентської молоді такі ж різноманітні, наскільки різноманітною є сучасна соціокультурна реальність» [1]. Як бачимо, філософське тлумачення соціокультурних цінностей об'єднує тріаду особистісного, соціального та культурного.

Досліджуючи проблему соціокультурних цінностей у контексті соціології, І. Жорова вивчає їх специфіку та зазначає, що цінності є, перш за все, предметами духовними: «Певна сукупність цінностей, по-перше, створює духовну культуру людських спільнот; по-друге, через виявлення своєї соціальної значущості, що відбивається у діях конкретних індивідів і груп, цінності формують загальну культуру поведінки людей» [3, с.125]. Цікавими для досліджуваної нами проблеми видаються висновки дослідниці, що значущою для умов українських є необхідність сформувати такий соціокультурний тип, який би репрезентував виважену рівновагу між матеріальними та духовними цінностями, коли за базові беруться саме категорії духовні, а матеріальні будуть виступати лише засобом для досягнення загальнонаціональної мети.

У сучасних умовах невпевненості, невизначеності громадян України як наслідку небезпек московсько-української війни, в соціології у фокусі особливої уваги науковців перебуває такий напрям як соціологія цінностей, представниками якої є вчені Н. Костенко, А. Ручка та ін.

Зокрема, А.Ручка порівнює два поняття - «цінності» та «культура». За твердженням дослідника, «цінності окремої людини, тих чи інших соціальних угруповань, суспільств, культур утворюють певну ціннісну систему, яка має, як

правило, ієрархічний характер. У складі будь-якої ціннісної системи можна виділити, передусім, домінуючі цінності. Це пріоритетне ядро ціннісної системи» [6, с.72].

У психологічній науці проблема цінностей розкрита у працях О. Крошки, Г. Лялюка, О. Ямницького та ін. Психологи вирізняють цінності особистості як феномен, «джерелом» розвитку якого виступає соціальне середовище [8, с.35].

Найбільш обґрунтованою на нинішній день є концепція ціннісних орієнтацій американського вченого М. Рокича, який трактує цінності як вид переконань та сукупність базових принципів життя. Сутність ціннісних орієнтацій розкривається у таких основних положеннях американського психолога: «1) загальна кількість цінностей не є великою; 2) всі люди володіють одними й тими ж цінностями, але одні й ті ж самі цінності мають для різних людей різну значущість; 3) цінності організуються в системи; 4) людські цінності простежуються в культурі, суспільстві, суспільних інститутах та в самій особистості людини; 5) цінності здійснюють вплив практично на всі соціальні феномени» [5, с.13].

У педагогічній науці досліджувана нами якість розглядається у контексті таких категорій як «освіта», «навчання», «формування», «розвиток». Особливо активно ціннісна проблематика аналізувалась на в останні десятиліття ХХ ст. у рамках педагогічної аксіології, репрезентантами якої є І. Бех, М. Євтух, І. Зязюн та ін. Науковці досліджували зміст освітніх цінностей, визначали освіту як цінність, вивчали аксіологічні засади реалізації освітнього простору в закладах освіти всіх рівнів.

В. Андрущенко слушно зауважує: «Визначивши культуру життєтворчості особистості як процес її самореалізації і самоутвердження на підставі гуманістичного ідеалу й у відповідності з культурними завоюваннями людства, можна стверджувати, що в основі цього процесу лежить світогляд, а її «хребет» визначає система ціннісних орієнтацій особистості» [1, с.79].

Проблема цінностей почала активно досліджуватись у межах нового напрямку педагогічної науки - «аксіопедагогіки», сутність якої обґрунтована у працях вченого Ю. Пелеха, який особливу увагу приділяє особливостям формування ціннісної сфери педагога на етапі фахової підготовки, досліджує умови та фактори розвитку його ціннісно-сислової сфери [7, с.8].

Із цього приводу доцільно згадати позицію І. Бека, який наголошував, що виховний процес повинен бути соціокультурним явищем, зорієнтованим на створення соціокультурного середовища як головної умови формування цінностей молоді: «процес формування цінностей має досягнути особистісний, загально-соціальний та віковий аспекти розвитку особистості. Людина формує цінності не спонтанно, - зазначає автор, - вони є цілеспрямованою метою виховання. Моральні цінності особистості створюються волею, що являє собою інтеріоризацію соціальних цінностей у суб'єктивне надбання і принцип поведінки» [2, с.39].

Отже, зазначаємо, що соціокультурні цінності у науковій літературі трактуються як складний міждисциплінарний феномен та є предметом вивчення різних наук - соціології, культурології, філософії, педагогіки, психології.

Досліджуваний феномен розглядаємо як соціально зумовлене та, разом з тим, вибіркоче ставлення особистості до духовних і матеріальних благ. За своєю сутністю соціокультурні цінності виконують роль регуляторів відносин між особистістю та суспільством.

У площині досліджуваної проблеми наголосимо, що у педагогічному аспекті соціокультурні цінності синтезуються у сукупності інтересів, ціннісних установок, професійних потреб, ціннісних установок, системи знань як теоретичної основи формування соціокультурних цінностей майбутніх викладачів ЗВО), налагодження стосунків із усіма суб'єктами освітнього процесу, розвиток професійних здібностей тощо.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., О. Джура, Н. Богданова. Культура життєтворчості особистості і освіта. Київ : «МП Леся». 2017. 228 с.
2. Бех, І. Д. Психологічні механізми сходження особистості до духовних цінностей. *Педагогіка і психологія*. №2. 2011. С. 37-44.
3. Жорова І.Я. Формування професійних цінностей майбутніх фахівців як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічний альманах*. 2014. Вип. 21. С. 123-128.
4. Зязюн І. Методологічна акцентуація аксіології в розвитку людини і культури.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/3500/1/%D0%B7%D1%8F%D0%B7%D1%8E%D0%BD1.pdf>
5. Короташ А.О. Формування соціокультурних цінностей майбутніх учителів початкової школи в освітньому просторі університету. *URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3630/2/educ_2022_188.pdf*
6. Ручка А. Цінності та ціннісна зміна у сучасному суспільстві. *URL: https://www.culturology.academy/wpcontent/uploads/KD6_Ruchka.pdf* С. 172-181.
7. Пелех Ю.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя у компетентнісно-ціннісному вимірі: філософсько-культурологічний аспект. Інформаційні технології і засоби навчання. №5 (13). 2009. *URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>*
8. Ямницький О.В. Категорія «цінності» у психологічному вимірі. *Наука і освіта*. №4. 2013. С. 34-38.

ЗМІСТ

1. <i>Вікторія Бокало</i> Інтеграція рухів і музики у формуванні комунікативних навичок дітей дошкільного віку.....	4-6
2. <i>Оксана Бибик</i> Проблема формування толерантності дітей старшого дошкільного віку.....	7-8
3. <i>Анна Бодлак</i> Особливості готовності здобувачів вищої освіти до педагогічної комунікації в умовах віртуальної освіти.....	9-11
4. <i>Вікторія Дмитришин</i> Формування мотивації у майбутніх викладачів ЗВО до вивчення іноземної мови.....	12-13
5. <i>Владислава Дячук</i> Упровадження тренінгових технологій в освітній процес закладів освіти.....	14-16
6. <i>Максим-Віктор Карайченко</i> Педагогічні умови сформованості лідерських якостей майбутніх викладачів ЗВО.....	16-17
7. <i>Неоніла Кривцун</i> Дослідження української історіографії про педагогічні персоналії зарубіжжя.....	18-20
8. <i>Назарій Кузишин</i> Особливості використання нейромереж у практиці роботи викладача.....	20-22
9. <i>Анастасія Максим'юк</i> Поняття «компетентність» та «компетенція» у сучасному освітньому дискурсі.....	22-24
10. <i>Марія Мельникович</i> Народна мудрість про виховання ціннісного ставлення дітей старшого дошкільного віку до Батьківщини.....	25-27
11. <i>Іванна Мороз</i> Психологічні особливості морального виховання школярів.....	27-29
12. <i>Христина Науменко</i> Професійна компетентність викладача як психолого-педагогічна проблема.....	30-31
13. <i>Марта Олексюк</i> Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва у центрах розвитку дітей.....	32-34
14. <i>Олеся Поляк</i> Теоретичні засади розвитку творчих здібностей майбутніх викладачів вищої школи.....	34-39
15. <i>Богдан Плясун</i> Підхід застосування комплексного підходу щодо впровадження інформаційних технологій в освітній процес ЗВО України в першій чверті ХХІ століття.....	39-41
16. <i>Олександр Радченко</i> Важливість моделювання гармонійної сім'ї.....	41-42
17. <i>Олександр Савчук</i> Навички критичного мислення і виховний аспект: аналіз підходів у сучасних наукових дослідженнях.....	42-44
18. <i>Ольга Сеньковська</i> Важливість патріотичного виховання здобувачів вищої освіти.....	45-47
19. <i>Інна Хоменко</i> Розвиток мовленнєвих компетентностей майбутніх педагогів у контексті сучасного освітнього середовища вищої школи.....	48-50
20. <i>Наталія Шкомар</i> Соціокультурні цінності як предмет наукового аналізу.....	51-54

Наукове видання

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені
Богдана Ступарика

Відповідальність за достовірність поданої інформації несуть автори